

IV. Річник. Ч. 6 (28).

УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ

ОРГАН ВІЙСЬКОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ З. У. Н. Р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ДВОТИЖНЕВИК
ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖДОГО МІСЯЦЯ

THE HOMELESS UKRAINIAN
ORGAN OF THE MILITARY EMIGRATION
OF THE WEST UKRAINIAN (GALICIAN) REPUBLIC
ILLUSTRATED NEWS.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Wien XVIII., Ferrogasse 31.

З М И С Т:

	сторона
Клаптик паперу	1—3
Василь Пачовський: Засвітна соната Остапа Ніжанковського	4
Сава Крилач: З книги гордих мрій	6—12
О. Олесь: *	12
Яромір Дяків, мір. ген. бул. УГА.: Стратегічне положення УГА. по переході через Збруч літом 1919 р.	13—16
О. Орлич: Поворот	16
Іван Коак, сот. УГА.: Присяга	17—19
Омелян Лазурко, чет. фарм. УГА.: Дещо із санітарних відно- син УГА:	19—23
Михайло Колтунюк, сот. УГА.: З українсько-польських боїв	23—26
Роман Колтунюк, чет. УГА. З кліщів смерти	26—30
П. В-К., пор. УГА.: Волинь під військовим зарядом Галичин 1919 р.	30—36
Орест Онуляк, пор. УГА.: „Люшня“	36—37
З Рідного Краю	38
Зі Скитальщини	38—41
Про вічну пам'ять:	41—42
Бібліографія	42—43
На Пресовий Фонд „Українського Скитальця“	43
Оповістки	44
Конкурс	44
З останньої хвили	45
Касовий звіт „Самопомочі“	46
Оголошення	47—48

С В І Т Л И Н И:

Скитальці	3
Ілюстрація до „Засвітної сонати“	5
Станіслав Оберківський	8
Часть державної сторожі (жандармерія) ЗУНР в таборі в Йозефові	17
Український робітничий відділ ч. 27 в Пардубицях	39

П Е Р Е Д П Л А Т А:

		річно	піврічно	чвертьрічно
в Австрії	К.	70.000—	35.000—	18.000—
в Чехословаччині	Кч.	60—	30—	15—
в Югославії	Дн.	100—	50—	25—
в Німеччині	М.	8.000—	4.000—	2.000—
в краях Латинської Унії	Фр.	12—	6—	3—
в Злуч. Держ. Америки	Дол.	3—	1·50	0·80
в Канаді	Дол.	4—	2—	1—
в Бразилії	Мр.	10—	5—	2·500

Ціна одного примірника:

в Австрії 3.000— К., Чехословаччині 3— Кч., Німеччині 400— М.,
Зл. Держ. Америки 0·12 Дол., Канаді 0·15 Дол., Бразилії 0·500 Мр.

Вп. Передплатників в Чехословаччині просимо замовляти і складати
передплату на наш двотижневик у „Самопомочі“ в Йозефові на конто
„Українського Скитальця“ у Відні.

УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ

ІЛЮСТРОВАНИЙ ДВОТИЖНЕВИК

Статі дозволяється передруковувати лише за поданням джерела

Річник IV.

Відень, дня 15. березня 1923.

Ч. 6 (28).

Клаптик паперу.

Французька телеграфічна агенція Гава принесла дня 15. с. м. вістку, що антанська рада амбасадорів признала східною границею Польщі той кордон, який в 1921 р. був потягнений в рижськім мировім договорі між большевиками й Польщею. З сього виходить, що антанта признала Східну Галичину Польщі. Дальші телеграфічні вістки говорять, що б. американський міністер з часів правительства Вільсона, Колбі, який був правним дорадником Української Національної Ради Східної Галичини, заложив проти сього рішення протест, передовсім тому, що антанська рада амбасадорів перед вирішуванням східно-галицької справи не вислухала представництва українського народу Східної Галичини, а навіть не вислухала Колбі, хоч англійський міністер закордонних справ Керзон йому се прирік. Також уряд радянської України вислав телеграфічний протест проти одностороннього вирішення східно-галицької справи без вислухання волі населення і заявив у сім протесті, що радянська Україна уважає влучення Східної Галичини до Польщі для себе необовязуючим.

Такі вістки наспіли з Парижа з чужих жерел. Від Делегації Галицького Уряду з Парижа нема ще вісток і ще не знати, в яке відношення поставила антанта „прилучену“ до Польщі Східну Галичину, чи антанта погодилася на „прилучення“ на основі т.зв. польської воєвідської автономії, ухваленої варшавським сеймом (таке пише бодай польська преса), чи випрацює якусь свою „автономію“, яка має „осолодити“ нашу долю як „горожан“ Польщі. Та се вже менше важне, чи хорій людині встрикують морфіну, чи стрихніну — важний факт, що людина недужа — що Східну Галичину міжнароднім актом признако Польщі, а се не підлягає найменшому сумнівови.

Сим рішенням держави антанти зломали свою власні міжнародні постанови й начали на ті засади, які бундючно голосили як нове евангеліє у міждержавних і міжнародних відносинах: на право національного самовизначення. Рішенням антанської найвищої ради з 25. червня 1919 року, яким віддано Східну Галичину ^{Со} ^{гл} військову тимчасову окупацію Польщі,

сказано найвиразніше, що остаточне вирішення східно-галицької справи має наступити в останній інстанції „**вгідно в волею населення**“. Тимчасом антанська рада амбасадорів не тільки не питала про волю населення, але навіть не вислухала нашої Делегації перед своїм рішенням і сим це раз доказала, що у відношенню до гнобленого тріумфує і тепер брутальна сила. Антанта сказала вже своє слово: *sic volo, sic iubeo!* (так мені хочеться, так постановляю). Чотири довгих, страшних років проволікала вирішення справи і спокійно приглядалася оргіям Польщі над українським народом Галичини. „Союз народів“ „заявляв“, що „Східна Галичина не належить до Польщі“ і домагався „справедливого“ вирішення нашої справи. Прийшло вирішення, але таке, що бе правду по лиці.

Воно може добре, що вже раз упала маска з облудниці, яка називається антантою, що вже покінчилася трагікомедія, бо вже не буде хіба нікого між Українцями Галицької Землі, що віривби в чужу допомогу.

Замикається черговий етап у боротьбі за волю українського народу. Чи рішення антанти має і може припинити нашу боротьбу за волю? *Ni!* Стократ *nî!* Боротьба мусить іти далі, зі здобовою силою за кожду пядь Української Землі, але вже головним чином в самім краю. Положення тепер ясне, незатемнене ніякою дипломатичною інтригою.

Український Галицький Стрілець ніколи не надіявся багато на „справедливість“ антанти і для нього її рішення байдуже. Черпаючи свою силу у вірі у власний нарід і основуючи майбутнє нації на одній реальнім законі: невпливній боротьбі проти всіх ворогів українського народу аж до визволення, Український Галицький Стрілець уважає рішення антанти клаптиком паперу, який його до нічого не зобовязує і який буде подертій скорше чи пізнійше спільними зусиллями цілої української нації і кровю II Армії

„Ще не вмерла і не вмре!“

I привалили Його каменем у гробі. Та Він воскрес у третій день у славі своїй.

Два дні — два етапи пройдені нашим народом. Перший у важкій, страшній крівавій боротьбі. На шляху цього етапу злопила Українська Галицька Армія 60 000 трупів і море крові. Другий

гий етап: тюрми, шибениці і скитальщина; його шлях кінчиться поставленням антантою великого каменя у дверах тюрми, в яку перемінилася Галицька Земля, і поставленням сторожа—Польщі біля сього каменя, щоб не воскресла Воля і Правда.

Та прийде третій день — третій етап і впаде камінь із гробу-тюрми й розбіжиться ворожа сторожа.

І встане Українська Держава воєю українського народу проти й наперекір усім адським силам. Того український народ хоче й так мусить бути. Тільки дальнє: вірити, працювати і працювати!

Український Галицький Стрільче! Чого люта доля Тобі не принесла, кудою вона Тебе не кинула, які страждання вона на Тебе не наложила, памятай на те, що Ти член гордої, славної Армії, якої гаслом було, в і буде: **Самостійна Українська Держава!** І до останнього віддиху свого працюй над вдійсненням сього ідеалу.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ.

Засвітна соната Остапа Ніжанковського.

Ой місяць сходить — звідки дзвін дзвонить
В невольнім краю тюрм і хрестів?
В ніч зпід могили гомін стугонить —
Бандура дзвонить кровавий гнів:

„Любов з красою лягла в руїни...
Сійте ненависть ката за кров!
З неї розквітне краса Вкраїни,
Де любов правди встане з оков!..“

Кров людська дзвонить так зпід могили.
Хрести убитих напняли слух:
Там бандуриста Ляхи забили —
Встав Ніжанковський Остап як дух!

В кров свою дзвонить — дрожать каміння...
Струнами трусить хрести могил...
Родяться крила орлів з терпіння...
Будяться мертві від шуму крил!...

Чубте крила?! — Дух встає з гробу
І на колінах лине в безкрай...
А кров бе дзвоном в небо жалобу,
Огні кидає на Рідний Край!

Дух знявськ як велит під небосклоном,
Над головою сузір'я звізд...
Кров землі дзвонить в селах з проклоном —
Трясуться з жаху тюрми всіх міст!

Як його, Боже, Ляхи гонили
І „мудль сен, попе!“ — ревли на глум,
А як молився — серце пробили...
Так він стоїть всім в візіях дум:

Молиться в небі Богу любови
Тінь великанська на весь простір:
Сивий як голуб священик в крові,
Пав на коліна — руки до зір...

САВА КРИЛАЧ.

Пам'яті підвладного і друга Станіслава
Оберківського, замученого наїздниками й ру-
йнівниками України у Винниці в березні 1919 р.

З книги гордих мрій.

„Хай ваші мрії будуть гордими, а серце покірне й чисте, — тоді діла ваші будуть достойними предків ваших”.

Лев лютий, як трощить ворожі редути, —
Для бранок-богданок промінний мов ранок;
В гостинний, у битві жахливий,
То лицар шасливий. — козак справедливий.

Цар щасливий, — ковак справедливий.
І з бою до бою, і з чвалу в чвал,
Зі шанця на шанець, а з валу на вал!
То витязь!

То лицар щасливий, козак справедливий,
То лицар! — То пан!

Веселій жартув, суворий вартув,
І палко цілув, і люто мордув;
Відданий у дружбі, за рани не мстивий,
То лицар щасливий, — козак справедливий. —

І з бою до бою, і з чвалу в чвал,
Зі шанця на шанець, а з валу на вал!
То витягъ!

То лицар щасливий, козак справедливий,
 То лицар! — То пан!

Чи рада, чи авада, лицарська громада,
Лицарська розправа, кріава забава —
Він перший до всього, рішучий, правдивий. —
То лицар щасливий, — козак справедливий. —

І з бою до бою, і в чвалу в чвал,
Зі шанця на шанець, а з валу на вал
 То витязь!..

То лицар щасливий, козак справедливий,
 То лицар! — То пан!

(Переспів з чужої лицарської пісні)*

I. Шлях до невалежності.

Тільки сильні й горді народи бувають вільними й незалежними, бо лише перед силою фізичною, сполученою з моральною силою, відступав і покоряється напасник. Сама фізична сила ще не дає незалежності народові й тому бувають многоміліонові, фізично сильні і здорові народи в неволі й поневірці у народів слабших числом, але посідаючих крім сили фізичної ще якусь іншу силу моральну, що дає розгін силі фізичній.

Найвищим проявом тієї моральної сили, що дає народам свободу й незалежність — є лицарство.

Бувають народи гнобителі, народи раби, народи мученики
і народи лицарі.

Нащому народові його завойовники віками впоювали і вмовляли, що він с рабом, — а в самім народі перемагала ідея

мучеництва над ідеєю лицарства. Тому досі наш народ-страдник — у неволі.

Але наш народ прагне вийти з дому неволі і єдиний для нього шлях до свободи — шлях лицарський.

Не чужий він йому, але притоптаний, травою порослий, руїнами завалений... Відшукати його, чистими руками згортати з нього румовища і з чистим та побожним серцем вступити на нього — наш обовязок. Сей шлях гордо підводить голову йдучого по нім і високо ставить його промінне серце. Сей шлях дає найвище доступне людському розумінню щастя. Але він тяжкий. Він вимагає великих добровільних жертв і накладає більше, стократ більше обовязків, ніж дає прав.

Noblesse oblige...

II. Мученик і лицар.

І мученик і лицар є тими, хто житте своє несе в жертву ідеї визволення, хто прикладом своєї жертви може збудити у близьких натхнення, докести їх до екстазу й підняти на великі діла. Але шляхи їхні ріжні, хоч ідуть побіч себе, — обидва криваві й тернисті, обидва шляхотні і святі.

Шлях мученика залитий його власною кровю, на якій виростають білі квіти любови і прощення; шлях лицаря скривавлений обік його власної — кровю ворожою, на якій виростає золотоколоса пшениця спокійної, мечем лицарським захищеної праці.

Мученик без опору віddaє себе на катуваннє і смерть. Він прощає свого переможця і любить свого мучителя і ката. Він намагається покірливим підданнєм облегчити йому його страшне діло. Своїми добровільними ранами і смертю намагається він вжахнути його й одвернути від злочину; своїм прикладом, видом свого невинно пошарпаного тіла розжалобити й перейняти високими почуттями інших і підняти їх на шляхотні діла.

Лицар не любить ворогів своїх і, добровільно віddaючи житте своє на жертву ідеї, не віddaє його в руки ката без опору, лише падає в чеснім бою, всіми силами намагаючись повалити в нім ворога свого. Він милує і прощає лиши переможеного, не мститься над беззбройним і слабим й ніколи не кориться перед переможцем. Лицар не зупиняється на своїм шляху й не випускає з рук меча, доки не зломить і не унешкодливить ворога, або не впаде чесним трупом на святім шляху своїм. Своїми чесними лицарськими ділами він пориває на такі-ж діла достойних творити їх; він сповняє пошаною і жахом, змушує до капітуляції і втечі напасників краю свого; він творить у народі свому непереможну силу, перед якою, як перед сонцем, втікає в нори свої все зло й нечисте.

Пошарпаний невинно труп мученика, простягнений на кривавім шляху своїм, родить лемент, молитви і сльози, — часто заохочує до наслідування, часом пориває до пімсти, але часом також відбирає сили до акції, зневірює і ослаблює в боротьбі. Пробитий мечем труп лицаря, павшого в чеснім бою, за-

переймав пошаною, найчастіше надихає і пориває до діла, до наслідування і ніколи не ослаблює духа й ніколи не відбирає сил.

Ні мученик, ні лицар ніколи не плямують уст своїх неправдою, а своїх душ — страхом. Неправда і страх — страшна отрута, що вбиває, нищить і ганьбою та погордою покриває і самих вчинивших їх і діла їхні.

ІІ. Традиції лицарські.

Діла й жертв лицарські творять у народі традицію, з якої, як з вічно живого джерела, черпають покоління силу й міць до

таких же жертв і діл, що промінним вінцем красяте чоло рідного народу і вводять його, як рівного або як кращого, в достойне коло вільних і гордих народів. Традиції лицарські є найбільшим добром народу; вони дають йому силу, без якої тяжко оборонити або здобути незалежність. Традиції сі складаються з дійсних чесних діл лицарських, доконаних у поколіннях. Переховані у традиції велиki діла предків стоять на сторожі лицарських чеснот нацадків, охороняють їх від упадку й розкладу, зупиняють від недостойних учників і ушляхотнюють їхні душі, чим допомагають їм у змаганнях стати предків достойними лицарями. Чим багатші традиції лицарські, тим дужчим став народ у боротьбі за незалежність, аж доходить до стану непереможності. Традиції лицарські нападеного або заво-

Станіслав Оберківський

йованого народу є смертельною небезпекою для напасника й завойовника, бо багатий ними народ ніколи не дасть себе зломити ні здеморалізувати; він ніколи не допоможе завойовникові во імя брехливих, ніби-то красних гасел демагогічних — повалити власну незалежність, отуманити себе й замінити в послушного раба. Навпаки, виросле на світлих традиціях великих діл предків своїх, лицарство нападеного народу свою шляхотністю і красою святої боротьби за рідний край притягає до себе й асимілює найліпші елементи лицарські з поміж завойовників і таким чином, ослаблюючи сили напасників і укріплюючи свої, запевняє собі перемогу й незалежність. Тому напасники й завойовники всими силами намагаються знищити їх оплюгувати лицарські традиції нападеного народу, а носителів сих традицій — верству лицарську — фізично винищити. Тільки позбавлений традицій лицарських і лицарської верстви своєї народ може бути поневоленим, — бо

гордий ділами предків лицар може впасти трупом, але рабом і слугою переможця не буде.

Традиції лицарські творять неписаний, вирізблений на серцях нашадків кодекс чести лицарської, яка є найміцнішим панцирем, найдужчою й непереможною зброєю в боротьбі за незалежність і честь народу.

IV. „Буші-до“¹⁾ — лицарський закон японських самураїв.²⁾

Буші-до — лицарський шлях. Се неписаний кодекс моральних правил, яким підлягають лицарі. Він складається лише з кількох основ, переданіх з уст в уста, або кинутих на папір кількома славетними лицарями та вченими. По більшості се зовсім невисловлений, але маючий помазаннє дійсних лицарських діл, кодекс. Він не спирається на творчій силі одного, хочби й могутнього духа, ні на життю одної, хочби й великої людини. Він є плодом органічного розвитку цілі століття триваючої практики лицарського рукомесла.

„Віра, війна і слава — ось три душі справедливого лицаря“ — каже Лямартін.

„Як я маю, козак Нечай, та ще й утікати,
Свою славу козацьку під ноги топтати?“

Не було нічого страшнішого для наших предків-лицарів, як принизити „під ноги потоптати“ славу козацьку, славу лицарську. Лицар без вагання приймає смерть, коли вратуваннє життя хоч у чім небудь може пошкодити його славі.

Батьківщина. „Обожування природи викликало в нас укоханнє всією душою рідного краю, коли рівночасно культ предків, переходячи в пскоління, зробив монаршу родину головою нації. Для нас батьківщина се щось більше, як земля або рілля, з якої можна добувати золото або пожинати пашню, — вона є святым житлом богів, духів наших предків. Монарх для нас щось більше, ніж головний поліційний слуга правової держави або оборонець держави культурної, — він для нас є втіленим заступником неба на землі, що сполучає у своїй особі небесну місце і милосердя. Науки шінтоїзму вміщають у собі дві найбільш основні прикмети нашого народу: Любов до батьківщини й вірність.“

Для самурая нема нічого противнішого від ошуку і крученіх шляхів.

„Правота в силою входу без вагання на вказаний розумом шлях, щокаже вмерти, коли треба вмерти, — вдарити, коли вдарити треба“ — каже Буші-до.

Відвага, не сполучена з почуттям правоти й обовязку, не варта бути названою чеснотою мужності.

„Мужністю є виконаннє того, що є справедливим“, Наражуваннє себе на найріжнішу небезпеку, ставленнє життя на карту,

¹⁾ Користуюся даними поданими японським проф. Нітобе у книжці: „Буші-до“ — Душа Японії.

²⁾ Самураї — хліборобський стан в Японії. Число самураїв доходило до 200 000.

загляданнє смерти в очі — все се часто ідентифікують з мужністю і навіть похвалюють такі невчасті вчинки у військовій справі. Але се не в так після приписів лицарських, які смерть для негідної справи називають „собачою смертю“: — „Кинутись у вир бою і там знайти собі смерть — каже один з княжат Міто — річ легка, якої доказати може аби ледащо“. А далі каже: „Дійсною мужністю є: жити, коли жити годиться і вмерти, коли треба вмерти“. Японці добре розуміють ріжницю поміж моральною і фізичною відвагою, поміж „лицарською мужністю“ і „відвагою гультайською“.

Бравість, сила, гард духа і безстрашність — се найбільше привабливі для молодих душ прикмети; прикмети сі можна вкорінити прикладом і вправою.

Привітність у найвищім поняттю наближається майже до любові. Вона терпляча і дружня, не впадає в гнів і не роздражнюється, не буває безпорядною, не вирається на свому, не огірчується і не памятає зла.

„Етикета (звичайність) — каже Огасвара, видатний представник найпопулярнішої школи етикети — має метою уформувати свою душу так, щоб найбільше груба людина не наважилась зачепити твоєї особи навіть тої, коли сидиш в найбільшім супокою.“ — Іншими словами: можна за допомогою постійних вправ довести гармонізацію з самим собою і з оточенням до такої ступені, що дух опановуючий тіло виступає в цілій повні.

Добре уложенне означає силу в спочинку.

Звичайність є повним чару виразом милосердя; на неї складаються доброзичливість і скромність, а кермуб нею субтільне зrozумінne найделікатніших почувань інших людей.

„Рікновага ума, погода темпераменту, пануваннє над собою і спокій в поводженню — се підстави етикети й перші умовини упорядкованого думання і чуття.“

(Один славетний учитель фехтунку сказав раз своєму учневі, який дійшов до верховин сієї науки: „Мої вказівки мусять тепер уступити місце науці Зен“: — „Зен“ означає в мові японській знаннє, якого неможливо висловити. Медотом сієї науки є контемплляція, змістом — вчуттє в основу, якої підлягає ціле бєство і сам абсолют; отже зістроєнє себе з абсолютом. Викінчена таким способом наука стає чимось більшим від догми одної секти, а хто здіben дійти працею духа до поняття абсолюту, той вибивається понад світ і немов прокидається до нового неба й до нової землі“.

Слово самурая мало таку важу, що умови заключалися і виконувалися без зобовязань на письмі. Заключенне умови на письмі самурай уважав незгідним з поняттєм про лицарську честь. Найліпші самураї навіть присягу вважали за ображаючу їхню достойність.

„Позаяк Буші-до в основі своїй не хотіло знати гроший, — воно могло охоронити нас від тисячі шкід, джерелом яких є гроши. Тепер ми розуміємо, чому наші мужі державні так довго були вільними від продажності.“

Буші-до каже: „Люде повинні якнайменше змагатись до на-громадження ^{Гроши}. Багатство — надою досягнення мудrosti“

— Тому діти виховували в погорді до матеріальних відносин. Говорити про них уважалося за незвичайність. Кождий самурай знов доброе, що гроши є дійсним нервом війни, але не думав навіть підносити оцінку вартості грошей до ряду чеснот.

Правда і правдомовність, скромність і соромливість, панування над собою (самоволодіння), спокійне переношення страждань (не показуючи на зверх¹⁾) і глибоке почуття обов'язку вірності — корона чеснот самурая.

„Монархічний лад не нервує нас так, як республіка Французів“ — кажуть Японці.

V. Обов'язок лицарський.

Лицар не може бути чужоїдом, шахраєм і визискувачем — тому він мусить бути продуcentом. Обов'язок лицарський наказує йому організувати спокійну продуктивну працю і мечем своїм захищати її від руйни й напасти.

Найбільшого супокою й охорони від хижакького нападу потрібє завжди плуг селяка, який вкидає в землю зерно в осені, щоб аж на другий рік жниво з нього жати. Тому найбільше лицарських людей дає завжди хліборобська верства кождої країни.

Лицаря родить плуг, що потрібує оборони меча.

Хліборобство і всяка інша продуктивна праця може без перешкод розвиватись і процвітати лише у власній добре зорганізований державі й тільки в ній знайде необхідні для розвитку спокій і охорону. Тому обов'язком лицаря є найбільшу ревну участь в організації й обороні власної держави.

На лицаря не можна вибрати людину, як на посла або міністра, і лицар не може вийти до димісії, коли йому се сподобається або коли він комусь не сподобається. Тому лицарство є завжди станом дідичним і обов'язки лицарські переходят з батька на сина, входять в його кров і стають його бством.

Лицар не може не бажати продовження свого роду, передачі свого лицарського бства синові свому, якого хоче й мусить виховувати так, щоб той не тільки перейняв усі прикмети лицарські батька, але ще й розвивав їх далі, наближуючись до ідеалу. Тому культ родинний займає в життю лицаря одно із перших місць.

Лицар мусить творити таку родину, деб його діти були його дітьми й по крові й по вдачі.

Дружина лицаря допомагає йому виховувати дітей на достойних нащадків лицарських і плекаб вогнище родинне, при якому діти лицарські знаходять тепло рідної хати, що вяже їх нерозривним зузлом з батьками й минувшиною. Дружина лицаря, його мати і сестра користуються з його боку і з боку всього стану лицарського дійсною охороною і високою пошаною.

Великий півтет і пошана для жінки взалі, охорона її спокою чести, глибоке віддання і високий культ жінки-матері, — це один із найперших обов'язків лицарства.

¹⁾ „Kiedy zeń skóre pasami darto, Gonta ani jęknął, tylko wciąż fajkę palit książkę czytał — каже *Гундес* віроніка польська.

Лицар не може існувати поза власною державною організацією і тому всякий напасник і завойовник мусить насамперед вигубити або вигнати з завойованого краю верству лицарську. Бо поки серед підбитого народу є ще хоч один лицар, що не забув своїх обов'язків, — завойовник не може спокійно споживати площів своєї здобичі.

Закинутий долею далеко від рідної землі лицар, послушний голосови свого природнього лицарського обов'язку, допомагав місцевим людям організувати власну державу, віддаючи їй весь свій хист і досвід, винесений з рідного краю і найчастійше там знаходить собі нову батьківщину. — Так були зорганізовані заблудившими синьоокими лицарями Півночі стара Греція з її велітенською культурою, Рим, Венеція, Княжа Русь-Україна, Польща (Lechici) й багато, багато інших націй і держав.

Ідеалом лицаря є рівність у досконалості й тому найпершим його обов'язком є невпинне стремління до постійного досконалення самого себе й піднесення прикладом своїм до свого рівня земляків своїх. Тому лицар ніколи не рівнятиметься з оточенням, понижуючи в угоду юрбі свої прикмети лицарські. Краще смерть або вигнання, ніж приниженнє!

O. ОЛЕСЬ.

* * *

І досі ще цвітуть в уяві прaporи,
Тече юрба по вулицях шумливих...
О, сонце звільнене, гори,
Красуйся в усміках щасливих!

І досі ще стоять в очах полки,
На зброї іскри хтось зриває...
Стоять полки... „Здорові, козаки!“
„Здорові батьку!“ грім лунає.

Що сталося там? Забили джерело?!
Чому потоком лється „слава“?..
О, Боже! щастє в нас було!
О, Боже, в нас була Держава!

Не вже ми втратили її?
Не вже у нас не стало сили
Хоч крихту рідної землі
В руках лишити до могили?

... Спокутуймо ганьбу свою,
З'єднаймось всі в єдину лаву,
З'айдім в димах, в огні, в бою
Свою загублену Державу!

ЯРОМІР ДЯКІВ, мір. ген. бул. УГА.

Стратегічне положення УГА. по переході через Збруч літом 1919 р.

В часі, коли УГА. переступила Збруч, змаліла широка Україна до незначного, ледви кілька км. довгого й широкого простору землі.

Українське правительство — директорія Петлюри — найшлася в Камянці Подільськім, в посліднім пристановищі для правительства й останніх розбитків великоукраїнських військ. Кілька км. на північ і схід стояв уже ворог — большевики, що передніми своїми військами осягнули саме Стару Ушицю — Дунаївці — Балин — Чорну — Смотрич.

Лише дрібний шматок землі 35 км. широкий і 55 км. довгий — лишився ще Українцям. Прочими широкими землями України поділилися большевики й Денікін, який вдирався з долішньої до-нецької полоси й осягнув саме під сю пору лінію: Полтава — Херсон та готовився до рішаючого удару в напрямі Київ — Одеси.

По переході через Збруч найшлася УГА. в незвичайно труднім положенню на так вузкім просторі, що могла ледво кілька днів животіти без якої небудь помочі й піддержки; великоукраїнським військам, окруженим звідусіль ворогами, бракло бовзданності: перед ними впівколі большевики, позаду над Збручем старий, відвічний ворог Поляки, а за Дністром на південнім крилі ворожо до Українців настроєні Румуни.

Зовсім природно, що в сім безвигляднім положенню годі було думаги над далекосяглими стратегічними плянами; треба було перш усього добути простір, де армія відітхнула і удержанася.

Отже першим завданням, вимушеним обставинами, мусіло бути розширення полоси, себто місця рухів армії. А наступ треба було повести негайно, бо Поляки, не вважаючи на переговори з Петлюрою, могли перейти Збруч і довести Галичину до цілковитого розпаду. Негайного розширення простору довкруг Камянця Подільського вимагало також і стараннє про харчеві засоби та ріжнородне приладдя для позбавленої майже усього УГА. Справа самозбереження була так нагляча, що годі було оглядатися на стан УГА., на її фізичне й матеріальне вичерпання та на боєву втому.

Ударом II. УГ. Корпуса на північ, який відкинув у швидкім поході большевиків аж поза Проскурів, приневолено їх стягнути частинно свої війська, розложені на схід від Камянця Подільського, через що осягнено найнеобхідніший простір на відпочинок, віднову й перестрій УГА.

Той час — кінець липня — се граничний камінь в історії молодої Української Республіки, бо тим самим правительство осягнуло довільність почину і стануло перед рішенням найбільшої далекосягlosti: Доля України й УГА. спочила в його руці.

Насувалася не одна можливість.

Душа УГА. рвалася назад до Східної Галичини. На Великій Україні надіялась вона відсвіжити свої ряди, доповнити боєвий виряд і виступити ~~що~~ проти Поляків, щоб вирвати від них

свою тіснійшу Батьківщину. Велич почування УГА. вискажеться простими словами одного стрільця: „Відворот через рідний Збруч не є ніяким відступом, лиш походом по стрілово”.

Здалека мавив Київ, столиця відродженої держави, осередок краю й державної влади, ядро молодого українства, міродатність політичного значіння для провінції, вузол шляхів і зелізничих доріг, богаство ріжнородних засобів, словом — серце України. Якщо вдалося вирвати большевикам Київ і ним постійно заволодіти, то може й повелося в воскресити звітам Українську Державу.

Почуттє осамітнення, відокремлення, витворене майже герметично бльокадою Польщі, Москви й Румунії, що загородили молоду Україну перед світом, далі чимраз-то більше зростаюча свідомість, що при будові Української Держави не обійтися нам без матеріальної піддержки заграниці — вказували на Одесу.

Нелегкий був вибір між сими можливостями та було ясне й мусіло бути те, що УГА. могла довершити лише одної розвязки. Лихий крок — за одним махом вів до пропasti.

Найменше виглядів з поміж усіх можливостей мав похід на Східну Галичину. При такім боєвім стані УГА. не можна було думати про наступ. Відсвіження армії під кожним оглядом, щоби зробити її хоч приблизно рівновартною з польською армією, вимагало місяців. Ніяке командування, а тим менше польське, не позволило на се, щоб у воріт його краю готовився ворог до наступу. Неминучим вислідом цього бувби удар Поляків на УГА. ще в часі її приготувань. Колиб УГА. для свого відсвіження посунулась далі на Велику Україну, щоб тим самим розширити між собою й Поляками охоронну полосу, то виринало само з себе питаннє: куди, в напрямі Київа, чи Одеси? Половиність була неможлива. В обсаджений ворогом Україні не було прямо найменшого місця, де УГА. могла спокійно відбути свій зимовий сон. Кождий крок у глибину України доводив до стрічі з ворогом, а наслідків стрічі не легко було предвидіти.

Офензива на Київ із політичного огляду була дуже приманчива й підхлібна. Посіданнє осередка краю отвирало незвичайні вигляди, яких однаке ні в додатнім ні у відємнім значінню не мож було предвидіти й оцінити. З військової сторони представлялася річ зовсім інакше. Удар на Київ уводив УГА. в середину ворога, виставляючи її крила на південь і північ відкритими. Заняттє Київа було також небезпечне з військового огляду. Як кожде велике місто, так і Київ мусів вязнити для забезпеки більші сили армії, а УГА. з огляду на малий боєвий стан, могла — вязана удержаннєм Київа — легко втратити свободу ділання. Без остої, без запілля, без усякої звідкинебудь піддержки, мусіло вкінці дійти до окруження Київа ворогами, які находилися довкола УГА. й постійно скріплювалися. Засоби Київа не могли рівнож надто манити військових вождів, бо під тим оглядом перевищала його Одеса, як осередок світової торговлі, звідки було можливішее добуваннє заїї у довільних розмірах. До офензиви на Київ перли політичні

товчки, яких не мож було збагнути і зміркувати, а проти неї промовляли реальні військові чинники.

План із напрямом Одеси не мав у собі нічого схиляючого. Дійсно нічого особливше замітного. Та всеж таки хто знає, чи не дійшлоб воно було до незвичайного значіння, якби українське правительство, оперте на чим-раз-то більше зростаючу армію, могло по всім правилам навязати з заграничними правительствами прямий звязок.

Наглядним приміром сього нехай будуть Чехо-Словаки, які ще під час світової війни зуміли утворити за границею представне правительство, що вспіло зеднати собі повне признання в антанти. І хоч політична сторона походу на Одесу зясовується в менше ясних зарисах, то тим ясніше виявляється військова сторона її виказувє оперативно чимало принади.

Шлях на Одесу з околиці Бару і Жмеринки веде здовж румунської границі. Похід армії міг проте відбутися з охороненим правим крилом, забезпеченим невтручуванням Румунів, які хоч і не були приятелями, то всеж таки не виступали явними ворогами України. Крило се було прислонене також Дніпром, що його Румуни ще ніколи не пробували переступити. До того ще Одеса находилася під ту пору в руках антанти й не треба було від неї міста відбивати. Двигнення армії в тім напрямі рівналосяби впадови на зади червоним військам, що находилися на північ від Одеси й були рівночасно окрілені добармією Денікіна. Власними задами не потребувала УГА. надто журитися. Кождий крок у напрямі Одеси віддалював її від найбільш небезпечного ворога — Поляків. Проти посягань повстанчих загонів треба й можна було цілком певно забезпечитися. По осягненню Одеси можна було приступити спокійно до перестрою і віднови УГА. та дати їй через зиму набрати свіжих сил у лагіднім одеськім підсонню. Доповнення в людях можна було довезти з набитих іще тоді тисячами Галичан таборів полонених Італії і Німеччини (також Придніпрянців). Із Чехословаччини можна було перепровадити п'ять-тисячну бригаду, а сама Одеса могла бути природним збірним місцем для багатьох добровольців. З приладдя можна було роздобути, що лиши потрібно, а особливо такі середники, яких ні Київ, ні ціла Україна не могли тоді доставити, як пр. воєнного виряду та ліків. На протяг своєї віднови її перестрою держалаб УГА. Одесу проти кожного ворога, тимбільше, що поміч антанти могла бути майже певна. Що найменше проти большевиків.

Цілковитий розпад і знищеннє УГА., як се сталося по поході на Київ, являються в руках на Одесу майже виключеними. Під час двигання армії на Одесу, могла б вона перейти кожночасно на румунську область, зберігаючи тим самим принайменше немало щиро відданих Українців при життю. В Одесі стояли також до розпорядимости кораблі, що могли відвезти діткнену яким небудь нещастям армію, (як се сталося з Денікіном та Вранглем.)

За рухами на Одесу промовляють важливі, хоч і не дуже приманливі політичні чинники, з цілою одначе силою промовляють за ними, а навіть ~~жадають~~, чисто військові, ясно вловимі при-

чини. Всім сим користям не можна нічого протиставити. Похід на Київ — се загонистість, козацький збиток, непевна гра „va banque“, де все полішається щастю і сліпим припадкам. У поході на Одесу висловлюється певне й ясне пізнання ваги положення, свідомість ціли, правильна й холодна оцінка можливостей і стоячих до розпорядимости засобів, далекосяглий вгляд. Ось прикмети, які повинні відзначати правительство, що в так тяжку пору поривалось на провідника сорокміліонового народу.

Проти оfenзиви на Одесу, а за оfenзивою на Київ, видає особисто рішення Петлюра силою свого уряду, як найвищий вождь (головний отаман), і то в супереч усім своїм військовим дорадникам. Тому повна відвічальність за похід на Київ спадає виключно на нього самого.

Через таке вирішення спадає Петлюра до уровняня сих українських народніх провідників, що, охоплюючи лиш мале й найближче оточення, летять за першим ліпшим успіхом і надаються на провідників дрібніших повстанських загонів, що навіть блеском народніх борців за волю пишуються, але ніколи не можуть стати керманичами долі великого народу.

При обговоренню виглядів київського чи одеського походу, вилучено нарочно один мент, хоч він рівноважив на терезі рішення в обох випадках. Тут числитися треба було конечно з сим, що денікінські війська довелося стрінугти як у поході на Одесу, так і на Київ. Правительство мусіло собі ясно знати справу щодо відношення до Денікіна ще на початку, якихби се не було наступів. Се належить до круга далекосяглих політичних передбачувань. Відповідь на се дає київський похід, у якім УГА вже по стрічі з денікінськими військами, все ще вижидала вказівок від свого правительства, як має до них поставитись.

О. ОРЛИЧ.

Поворот.

Вже готові? — там огнями
Н б , тоне в хвиль хрусталі —
Понесемося з вітрами
У коханий край —
Вже світає — гей з oddalі
Віtre грай нам — грай!

Прощавайте — ви за нами!
Вихор дує у вітрила — —
Понесемося з піснями
Серед морських скал —
Нас рве в даль предивна сила,
На імя нам: шал!

Перед нами небо — море —
А за нами все дрімає —
Прощавайте! — Човен поре
Синю хвилі грудь —
Так свободно вітер грає
Груди волю плюї!

ІВАН КОЗАК, сот. УГА.

Присяга.

(Спомин.)

День 1. листопада 1918 р. застав мене в Томашові на становищі відділового команданта жандармерії (державної сторожі). Се місто належало від 1915 р. до т. зв. „ц. і к. окупованої польської області“, а після розпаду Австроїї увійшло у склад польської республіки.

На вістку про відновлення Української Держави на Землі Данила, я негайно подався до найближчого повітового міста у Схід-

Часть державної сторожі (жандармерія) ЗУНР. в таборі в Йозефові.

ній Галичині, себто до Рави Руської та зголосився до Українського Війська. — Мені доручили зорганізувати жандармерію в равськім та яворівськім повіті, які за австрійських часів творили область відділу ч. 34.

Вже на перший поклик зголосились до служби всі жандарми Українці, що служили в повіті безпосередньо перед переворотом, або вспіli вже були повернутi домiв iз фронту чи з інших країв бувшої монархії, як також один Німець, а навіть один Поляк.

Щоби службовому відношенню супроти нової Влади надати правну основу та зверхню форму, заряджено по військовому закону всіх, що зголосилися, заприсягнути на вірність Українській Національній Раді, як законній Представниці всього Українського Народу колишньої австрійської займанчини.

Був гарний осінній день.

Сонце, що зранку сховалось, було за хмари, сполудня виплило на обрій. Йому хотілось побачити, як Український Нарід Галицької Землі порався як хазяїн у своїй власній хаті, де досі Він жив у комірнім.

На подвір'ю жандармської казарми в Раві Руській уставились у дворяд підстаршини жандармерії, здебільшого люди середніх літ. Однострої у них австрійські, але на шапках національний знак, у декого „лев на скалі“, у декого блакитно-жовта стрічка. На лицях їх слідно було якесь небуденне почування. Горда радість і незломне զавзяттє, ширя торжественність і непохитна віра ясніла в їх очах, пробивалася в кождім русі. Вони, се ті сини Українського Народу, які в чужій службі стратили найкращі літа свого життя. Вони, се ті, що за любов до свого поневоленого Народу не одну прикрість витерпіли від своїх зверхників. За те, що не хотіли виречися своєї народності, австрійсько-польські уряди пятнували їх клейном „політично-підозрілий“ та переносили у глухі мазурські закутини, щоб відірвати їх від матірнього пня. Ім забороняли читати українські часописи, їх карали навіть за уживання рідчої мови у приватнім життю. Та, не вважаючи на ті переслідування, вони не переставали любити свого народу, своєї Батьківщини. Навпаки ся любов змагалася у їх серцях із кождим днем. І тепер, коли поневолений Нарід пірвав кайдани, що давили Його близько щість століть, коли сповнились мрії цілих поколінь, вони, ті сини Українського Народу, радіють. Бо Ім довелося дожити великого дня, дня Свободи, який так рідко повторюється в життю поневолених.

І тому очі їх з німою пошаною звернені були на блакитно-жовтий прапор місцевого „Сокола“, на який вони отсе мали присягти вірність своєму рідному Народові. Се той прапор, що ще вчера в рідній, не своїй хаті стояв похилений в куті, а сьогодні став державним прапором вольного Народу. Він тепер пишно красувався на вежі львівської радниці, голосячи всьому світу: „воскресла Україна, воскрес Український Нарід!“

Згодом прибули представники влади: повітовий військовий командант четар Качмар, повітовий комісар Др. Кунців, командант міста четар Др. Джеджара та ще дехто. Роздався острій голос команди. Підстаршини випрямiliсь. Найстарший степенем із них здав мені звіт. Відтак слідувала промова повітового комісара, який—вказавши на вагу хвилі—зазвивав до праці для добра „обох народів, заселюючих наш край“. З черги зложив я присягу як командант, а опісля заприсягнув підстаршин.

Понеслися слова присяги. Пів сотки голосів злилися в один звук. Кожде слово було висказане з притиском; виразно, голосно, рішучо; бо був се голос душі. Се не була пуста формальність, не присяга рабів на вірність панови, диктована примусом, але щире, свідомо-добрівільне підпорядкування волі одиниць під волю загалу, під прикази Народу й Держави; се був один склад зелізного вислову цілого народу: „ми хочемо бути вольні!“ Се був прояв могутньої, стихійної сили, що на ім'я її: національна свідомість. Вона, се та чудотворна, непоборима, нетримана, що не підлягає пра-

вилам природи. Раз защіплена в серцях людей, вона не зникає ніколи, але навпаки зростає з кождим ударом серця, наче лявіна, що — повставши з малого камінчика — нестремно котиться вперед, набираючи з кождим оборотом сили та великоності. А все, що стоїть їй на перешкоді, вона нищить безпощадно. І горе тим, що засліплені божевіллем великоності й національної нетерпимості, намагаються всілякими способами погасити сей святий вогонь!

Ось такі думки насувались мені в сю незабутню хвилю, коли мені довелося стати безпосередньо на службу рідному вольному Народові і своїй Державі. Я був певний, що ті, які тоді зложили присягу на народній прапор, додержать її. І не помилився.

Вже за кілька днів підтаршини жандармерії добровільно зголосились до участі в наступі на Белзець та прогнази звідтам влізливого Ляха. А й опісля, під час боїв о Раву Руську, жандармерія не лише з повною посвятою повнила службу безпеки, не лиш підпомагала боеvі частини при мобілізації, доставі стріловини й харчів, але брала також участь у боях, доказуючи на кождім кроці ділом свою безмірну любов до Рідної Землі.

Те саме діялося і по других повітах — в цілій Східній Галичині.

А коли нахабний наїздник при чужій помочі випер незрівнану Українську Галицьку Армію з нашої тіснішої Батьківщини, ціла Державна Жандармерія перейшла з нею за Збруч.

Не один член цього корпуса поляг у бою за Рідний Край, багато з них згинуло в Домбю, Стшалкові та в польських тюрмах, неодного спалила тифозна горячка на Великій Україні, а з тих, що остали при життю, ні один не зломив своєї присяги. Всі вони, чи то на еміграції, чи у краю, далі вірно стоять при блакитно-жовтім прапорі, очікуючи тої хвилі, коли він знов повіватиме на вежі княжого міста.

А день сей певно прийде!

Йозефів, у вересні 1922.

ОМЕЛЯН ЛАЗУРКО, чет. фарм. УГА.

Дещо із санітарних відносин УГА.

(Спомини.)

(Продовженне.)

А праці прибувало не лише коло ранених, що напливали сюди щораз численніше, але й коло хорих і то переважно тяжко хорих на тиф п'ятнистий, наворотний і черевний в першій мірі, а даліше на віспу і грип, що тоді панували. По геройськи змагався санітарний персонал з сими пошестями. Та не обійшлося вже тоді без жертв. Лічниця стратила зараз у другім місяці своєї праці доброго медика, російського жида, що впав на становищі в боротьбі з пошестю.

Порядок в лічниці був взірцевий, харчі добре, виплати точні (ще в австрійських грошах). Між хорими не роблено ріжниці, байдуже чи се був Українець, Москаль чи Поляк, бо і їх привожено

сюди з фронту. Одної ночі, коли я дижурив, покликала мене сестра до раненого польського легіонера, що дістав серцевого нападу. По встрикненню йому камфорової оліви прийшов до себе, отворив широко очі та дрожачим голосом дякував та дивувався, чому нас Поляки називають дикими гайдамаками.

Поволи наладжено лічницю на спосіб правильний, придержувшись австрійського правильника № 13. Очери хоріб писано в українській, часом в німецькій або латинській слівні. Трудності справляли поважні операції. Операції, що вимагали негайного вирішення, переводжено й нічю. Лічниця працювала так певно і влучно, що зіднала собі вкоротці признання всіх. Навіть убогих цивільних ліченіо тут даром. Хто міг йшов на застріч гуманній установі і з горожан міста. Круг ділання лічниці сягав і до судових вязниць, де лікарі та медики по черзі повнили лікарську службу. Вязниці окружного суду в Самборі в нові, вибудовані після поступових вимог часу, обширні, світлі й гигієнічні. Між іншими придержуємо тут і інтернованих Поляків. Дуже хитро вміли деякі з них підшиватися в хоріх, аби від дижурного лікаря виєднати позволення на перебування в лічниці. Уживали навіть у тій цілі посередництва найгарніших, чепурних Польок.

Дня 10. грудня 1918 р. Сан. Шеф III. галицького корпусу сотн. лік. УГА. др. Никола Коцovskyj переніс мене до Дрогобича в цілі перебрання і уладження лікарні „Військового Шпиталя — Дрогобич“. З новим захопленням та не без страху перед відвічальністю, яку у перше довелося на себе брати, опинився я на новім місці.

Дрогобицька лічниця виглядом будівлі пригадувала самбірську лічницю. Був се дім поверховий давньої жидівської бурси. Ся нова будівля була уладжена в широкім розумінню техніки о просторих кімнатах з великими вікнами, центральним огріванням та електричним світлом. Побіч дібраної служби було все потрібне до розвитку лічниці. Вже само положення Дрогобича хоронило лічницю від більшого припливу хоріх. Була се відсильна лічниця західного фронту. Звідсіля хоріх та ранених висилано звичайно у Стрий або й дальше у Станиславів, де були теж окремі лічниці для хоріх на половині недуги. Завдяки молодому, веселому командантству чет. лік. УГА. др. Николі Терлецькому, сповнювали всі свої обовязки жаво та радо. Поручник лік. УГА. др. Кельнер (жид), був другим лікарем лічниці; з національних зглядів був підчинений др. Терлецькому, молодшому чергою і літами. Пізніше приїхав сюди в цвітні 1919 р. на місце комandanта, перенесеного до Красного, новоіменованій отаман лік. УГА. др. Глянц з Самбора. Медики, як саніт. четарі УГА. Никола Ваврик, Корнило Гаврилів, Нагляк та медичка Рудницька (що брала побори хорунжого), дочка посадника міста, добували вміло й корисно практичного знання. Жартобливий пол. дух. УГА. о. Лев Манько (Ч. С. В. В.) та весельчак чет. УГА Іван Новосельський доповнювали числа дібраних старшин лічниці так, що залюбки кождий старався другого перебігати в заслугах. Репрезентаційно старшини лічниці рівно ж творили одну дружину громаду. Сп. сле

У вільних хвилях запрошує нас у свою кімнату др. Кельнер на гіпнотичні засідання. Медіюм садовив у мягкім фотелі так, аби гіпнотизований міг вигідно уложить мязи наче до сну. Сам доктор ставав напроти сидячого медіюм, обнимав пальцями його голову з двох сторін та прямо дивився гіпнотизованому в очі. При сім мовляв виразно й по кілька разів: „Ви тепер вірите, що будете робити без опору все, що вам приказую. Тепер вас находити сон. Ваші повіки тяжкі. Ви не можете рушитися. Ви спите!“ Коли медіюм уже уснуло, приказував йому ріжні рухи, які пригадували напримір нападаючого крісом із насадженім штиком, плаканнє, приношення якогось предмету з віддалених місць поза кімнатою, де ми сиділи і пр. При сім усі мусіли зберегти спокій і не сміялися. Розбудження медіюм тривало коротше. Медіюм запитане не здавало собі справу, що переживало, а лише чуло отяжілість. Таких досвідів уживають нині, як відомо, лікарі, головно психіатри, до лічення недуг.

„Червоний Хрест“ устроював збірки на хорих, та „натягав“ часом якого українського „нафтяра“.

Дрогобицька лічниця станула скоро на висоті своїх завдань. Признання в тім напрямі висловив з нагоди перегляду лічниці Головно Командуючий УГА. ген. Ом. Павленко Й. Сан. Шеф УГА. пілк. лік. др. Андрій Бурачинський. Тоді теж я мав нагоду його пізнати. Зараз на перший погляд робив симпатичне враження. Висока, сильна постать військових рухів, високе чоло над ясними очима, сивий обильний вус та мягкий але рішучий голос потягали за собою. Вічливий, для всіх приступний і вирозумілий, зеднав собі багатьох за весь час своєї відвічальної праці в Галичині й на Вел. Україні.

Під час революції місцевої міліції з 13. на 14. квітня 1919 р. одинока лічниця зберегла рівновагу й так тоді потрібний спокій. Подібно як і самбірська лічниця мусіла доповнювати ліки за гроші або дорогою обміну та набирала наворотно в Державнім Секретаріяті Військових Справ так, що все потрібне до правильно-го ходу праць у лічниці було під достатком. Одинокий раз, по приказу, зареквіровано в дрогобицьких приватних лікарнях та лік. складів комісійно за посвідкою 5% відкаджуючих середників. Парафіну, вазеліну, спірт часом куповано в місцевих рафінеріях. Часто лікарня Поляка Mr. Артура Т. Сімона підпомагала лічницю середниками до встрикування та деякими ліками даром. До обсягу ділань лічниці входив іще приют для виздоровців у Трускавці, устроєний неначе санаторієм, де був командантом чет. УГА. Бобків, та судові краєві вязниці на Гірці.

Коли я на телеграфічний приказ Д. С. В. С. опинився в саніт. складі Начальної Кмд. Гал. Армії, найшовся знова в середовищі мені невідомої праці. Був уже май, але довкола лежав мяккий сніг, начеб сама природа хотіла здергати події, що ще в тім самім місяці започаткували наше дотеперішнє скитання. Я приїхав до Нач. Кди. Г. А., що була тоді в Ходорові, пригноблений. Саніт. Шеф Нач. Кди. Г. А., сот. лік. УГА. др Кость Танячкевич, представив мене в булаві Н. К. та зараза призначив працю в саніт. складі. Я пер-

глянув у перше книги, що роїлися від чисел і рубрик виповнених карток.

Що я тут вдію? — Я недосвідчений фармарцевт маю відповідати за сі великанські цифри? Який мусить бути склад? Ось гадки, що робим набігали в голову. Др. Танячкевич побачив мое заклопотаннє та звичайною йому усмішкою старався мене потішити. „Нічо“ — каже, „діло наладимо, а Ви поки-що відпочиньте з дороги, а завтра до поважної праці“. Так і сталося.

Наслідком недостачі помешкань я дві неділі бігав по кілька кілометрів до „старшинського приюту“, що містився аж у цукроварні за містом. Тимчасом впроваджено мене у склад та втаємнено в спосіб та хід праці. Саніт. склад містився в часті у просторих комнатах польського „Сокола“, по часті в бараках. Як зачував я, було всього майна на 42 тяговози. Діло в тім, що всі ліки та інструментар був без порядку поміщений в чисельних патентових скринях, полищених російськими військами. Ріжних посуд, приладів, апаратів, мішків з перевязочними засобами, накопичено в театральній комнаті „Сокола“ аж по стелю. Я не знов від чого братися до праці; отвираннє, пересипуваннє, переношеннє, важеннє, провірюваннє, записуваннє приходу й розходу та т. і. Се злавалося понад мої сили. Вправді був призначений до розділювання на орів на фронт хор. аптекар УГА. Mr. Терлецький та до посилення хемик, пор. УГА, але мені до помочі приділено лише одного стрільця. Аж під час самого відвороту приділено до помочі пор. апт. УГА. Mr. Зелінгера (Жида), але сей заразже виїхав у сторону Самбора, де мав хату.

Ніхто не знов, кільки чого є у складі. Принимано се санітарне майно тяговозами а в найліпшому разі скринями. Виходило, що належить кожду паку отвирати, знищене майно відділити від доброго, одного роду ліки чи прилад громадити спільно і скількість списувати. На чотири руки було роботи мало що не на цілий рік, а Нач. Кда. та Д. С. В. С., ба навіть от. Петлюра С.(!) домагалися вже звітів про стан саніт. майна. Петлюра допоминається звороту сімох тяговозів якогось майна перебраного нами в Бродах. Отже отвіраю деяку скриню, зісипою порошки, зливаю течі, сортую інструменти, громаджу прилад, стягаю перевязочні засоби — день, другий, десятий. Не вспів упоратися ще з одного кімнатою, аж тут прорив нашого фронту Поляками спинив трудне, томляче діло. Наказано негайно перевозити все як є у тяговози. Три дні фірами, які лише можна було видістати, перевозжено се майно. І підвод не було легко дістати, бо потребували їх ріжні частини Нач. Кди, що евакуувалися.

Я і Mr. Терлецький власноручно двигали скрині з ліками, переносили мішки з ватою або перевязками, перекочували бочки зі спіртом, карболевою кислотою, вазеліною, бензиною та з іншими середниками. Вкінці вже запечатаних сорокп'ять тяговозів (між ними два з дезінфекторами), годі було вивести зі стації. Кожда частина рівночасно хотіла як найскорше й найдальше бути на схочі, в безпечному ~~Місіє~~ Сук гармат, ба навіть чоскіт скорострілів чутки було в Ходорові в наближаючогося фр. ^{ж коли др. Таняч-}

кевич наказав „смарувати“ горла спіртом, зелівничники трохи розрухалися та вислали наш тяжкий потяг як раз там, де найменше сего собі бажала Нач. Кда, т. є до Галича: З відтам далі їхати було годі, бо польські повстанці заняли Станиславів. Отже назад через Ходорів вислано нас до Острова під Тернополем.

Мені довелося їхати в тяговозі з двома стрільцями на паках та мішках. Не думав я, що прийдеться нам сидіти тут кілька неділь. Др. Танячкевич зі своєю сестрою і Mr. Терлецький зі жінкою примістилися в особовім тяговозі на лавках. З приготованих скринь видавалося по дорозі потрібне санітарне приладдє і ліки для частин на фронт. Я зі стрільцями варив собі їдженнє в Ідунках або таки жив купленими по дорозі харчами. (Далі буде.)

МИХАЙЛО КОЛТУНЮК, с.т. УГА.

З Українсько-польських бойв.

(Спомин шарляментара.)

Від листопада 1918 р. був я референтом артилерії і стріліва при булаві III. Укр. Гал. Корпуса в Стрию. На тім становищі застав мене й маєвий наступ Поляків на цілім галицькім фронті. Він розпочався раненько 15. мая 1919 р. Війська III. Укр. Гал. Корпуса під командою ген. хр. Гембачева займали тоді величезний відтинок від річки Щерек на південний захід від Львова, попри Любін Великий, відтак здовж зелізничого шляху Львів-Перемишль через села: Стололки — Добряни — Путятичі — Никловичі — Кульматичі — Містичі — Санники — Гелена — Раденечі — Буховичі — Ганьковичі — Мислятичі — Мочеради — Баличі — Новосілкі — Биків. Тут звертав фронт прямо на південь попри Плешовичі — Храпличі — Хідновичі — Радохонці — Ідемиці — Чижки — Товарня до Посади Фельштинської на зелізничім шляху Хирів-Самбір і тягнувшись в Карпати здовж зелізниці Хирів-Устрики через Сутию Велику — Устрики-Долішні — Балигород, аж до чехо-слов. границі.

Тактично розпадались війська III. Корпуса на 3 головні частини. I так: „Група Щирець“ міра Бізанца від річки Щерек до присілка Мальованка, „група Самбір“ від присілка Мальованка здовж зелізниці Львів-Перемишль до Великої Сушиці, а далі аж до угорської границі в Карпатах I. гірська бригада. „Група Самбір“ полк. Кравса розпадалася знов на 3 гурти, а саме „підгрупа Рудки“ сот. Гофмана від присілка Мальованка до села Волчищовичі. „Підгрупа Крукеничі“ полк. Шепеля до села Ідешиці (Лісничівка). „Підгрупа Хирів“ сот. Федика до села Велика Сушиця. I. гірська бригада от. Черського розпадалася на „групу Старий Самбір“ сот. Мацейовича і „групу Лютовиська“ сот. Шебеца Найслабші були підгрупи: „Рудки“ і „Крукеничі“. Підгрупа „Крукеничі“ була їй до того досить слабо зорганізована. Група „Щирець“ і група „Хирів“ відносно далеко сильнійші, добре зорганізовані й вивіновані. достаточно в артилерію. I. гірська бригада, що стояла ціла в Карпатах, не могла числити на якісь важливіший наступ Поляків, а колиб і с

сталося, могла — обсадити гірські верхи і просмики — боронитися і довгий час здержувати наступ ворога.

Поляки знали знаменно розташоване місце і для свого пролому вибрали якраз найслабші наші місця, а саме відтинок „Рудки“ і „Крукеничі“. Пролім Ім удався. Познанська пробовала група полк. Конаржевського ударила двома батавами. Одною на Рудки й таки того самого дня (15. мая) заняла містечко, а друга на Комарно, яке й заняла 16. мая рано. Розбиті і здеморалізовані невдачею відступали частини сот. Гофмана спішно з Рудок одиноким гостинцем на Самбір. Зан ттє Комарна загрозило поважно задам щирецької групи міра. Біланца, й вона, майже без напору ворога, мусила 16. мая пополудні розпочати відступ у напрямі Миколаїв н/Д. Маючи на задачах Дністер і „Велике Болото“ без доріг і мостів, мусила група „Рудки“ дуже скоро стягнути гостинцем на Самбір, інакше грозила її катастрофа, тим більше, що і група „Крукеничі“ не могла видергати польського наступу й відступала в тім самім напрямі. В обсязі сеї послидної групи вели Поляки нагальний наступ лвома батавами: з Балич на Мочеради-Боляновичі, а другою з Крисович гостинцем на Крукеничі.

Нічю з 16. на 17. мая упав по коротких вуличних боях Самбір. Тим самим відтято відворот останкам рудецької групи й вони мусіли завернути з Сенянських Конюшок та з Піння через „Велике Болото“ на Гординю. Одинока хирівська група, що мала окоши і дротяні переплети та сильну аргілією, видержала перший польський наступ, але з хвилею упадку Самбора найшлася й вона відтятою і стратила получене з Корпусом Усякі старання начальника корпусної булави міра. ген. булави Долбжаля, щоб навязати з нею та з 1. гірською бригадою злуку, лишились без успіху. Прикази, що їх вислано верхи, наколесниками, а навіть самоходами, доручено команді 1. гірської бригади аж у неділю 18. мая по полуничні в Турці. В сих приказах назначено обом відтятим частинам дорогу відвороту: Сколе-Болехів-Станиславів. Усе було одначе за пізно. В Сколім бушували вже польські стежі і призначена дорога була в посіданню ворожих військ. Щоб не впасті ворогам у руки й не дати їм воїнні го майна, рішили команди обох груп — по воєнній нараді старшин — передйти зі зброяю та цілим майном на область чехо- словацької республіки.

Коли Н. К УГА спостерегла, що цілий фронт III. Корпуса сильно захитався і заходить навіть небезпека утрати Дрогобича й Борислава, рішила утворити в районі Стрия ударну групу, якої завданням було внести в загрожений полосі польський наступ і бороти нафтових поземелі. У тій цілі приїхали до Корпуса з булави Н. Кмди полк ген. булави Какурін і підполк. ген. булави Фіделер, щоб на місці обговорити цілу справу й вишукати найвідповідніший постій, де згадана група могла б зібратися. Група мала зібратися в трикутнику, замкненім залізницями Стрий—Дрогобич—Миколаїв н/Д., узглядняючи лісисте та горбковате поземлення твої полоси. У склад групи рішено стягнути всі можливі залишки Корпуса і в порозумінню з ДСВС. доповнити їх запільними

стягами. Протягом двох днів стягнено потрібні куріні й сотні, а з II. УГ. Корпуса відкомандувано 3 полеві батерії та декілька курінів піхоти. Частин не вигружувано із-за страти дорогою часу. Їх держано під повною парою паровиків на всіх дооколичних двірцях коло Стрия, щоби в міру потреби можна було негайно кинути їх у загрожене місце. Батерії II. УГ. Корп. одержали приказ без відпочинку й без огляду на страти, їхати якнайскорше і злучитись із цею групою. Та все було запізно, бо Поляки, що безупину наступали далі, зміряли своїм швидким походом до якнайскоршого здобуття й опанування Дрогобича та Борислава.

Все рвалося. З фронту приходили що-раз грівніші звідомлення. Здеморалізованих першими невдачами частин годі було опанувати Супроти цього набрала Кмда Корпуса переконання, що наступу переважаючих польських військ не зможе здержати і звернула тепер усі свої зусилля на ратовання майна та скоре опорожнювання. Нічю з 17. на 18. мая станули Поляки з західної сторони під Дрогобичем, а з північної під Миколаївом н/Д. Командант ударної групи мір. Тінклі одержав приказ утворити з Миколаїва н/Д. мостовий причілок і боронити його принайменше так довго, доки не опорожниться Стрия й не стягнуться розбиті відділи полк Кравса. Миколаїв н/Д. надавався з огляду на поземелля дуже добре до оборони, тим більше, що там були ще укріплення зі світової війни. Мостовий причілок обсаджено частинно ударною й щирецькою групою. Однаке вже в неділю 18. мая рано заняли Поляки Миколаїв.

Таке положення було на фронті III. Г. К. нічю з 17. на 18. мая. Сейж самої ночі зачата вивозити Команду Корпуса. Десятьколо 9 год. ввечером 17. мая зголосився телефоном заступник Держ. Секр. Військ. Справ мір. Бубела й зажадав точного звіту про становище на фронті, бо мала відбутися нарада Держ. Секретарів. Коротко подав я бажаний звіт і заявив, що положення безвихідне та що супроти загальної деморалізації серед стрілецтва, а частинно навіть серед старшин, не ма вже більше надії здергати фронту. На тім наша розмова і скінчилася. Здається на основі ухвал, які запали на раді Держ. Секретарів, прийшли кілька годин пізніше із Нач. Кмди вказівки, в яких заряджено відворяті і визначено дороги для цілої Армії. Майже рівночасно прийшов другий приказ, що всі три Корпуси УГА. мають зосібна вислати до Поляків сейчас парламентарів, котрі мають переговорювати з ними про сейчасове завішення зброї і здергтання воєнних кроків. Нач. Кмда годилася на демаркаційну лінію рік: Буг—Стрий. З III. У. Г.-Корпуса назначено парляментарами підполк. ген. бул. Філдера й мене.

Вночі з 17. на 18. мая заняли Поляки без бою Дрогобич. Приказом Нач. Кмди УГА заборонено якнайстрійше вдаватися нашим частинам у бій з Поляками в тих околицях. Нач. Кмда мала на цілі охоронити своїм приказом перед знищеннем галицькі нафтovі поземелля, се найбільше багацтво ЗУНР. — Рівночасно заборонено під карою смерті нищити, або підпалювати щобудь на тім поземеллю, а головно шиби, збірники ропи, бензини і т. д., не вважаючи на се, що під цю пору нагромаджено в Дрогобич

й Бориславі міліонові богацтва найріжнородніших нафтових витворів. Ходило тут у першій мірі про охорону інтересів і капіталу антанти, головно англійського і французького. Приказ був точно виконаний. Частини полк. Кравса відступали спокійно через Дробич, хоч знали, яке неоцінене майно лишають своєму відвічному ворогові. Мовчки відступала також укр. артилерія, хоч була свідома, що кільканадцять добре вимірених стрілів, котрої будь батерії оберне сі золотодайні поземелля в купу згарищ і попелу.

(Далі буде).

РОМАН КОЛТУНЮК, чет. УГА.

З кліщів смерти.

ІІ. части.

(Продовження.)

Сумнів якийсь украдався в душу — чи сей наш побідний похід буде мати якісь реальні наслідки? Моральні — так — і то дуже великі, однаке коли застановиться, роздумати все, коли сей побідний ентузіазм та запал відложиться на бік, а лиш холодним розумом все розбереться, то мимохіт відчувається, що ще кілька днів, а може й кільканадцять ми далі будемо йти побідно вперед, а відтак...! — Дрож пробігала тілом, в голові думки мутились на згадку, що відтак прийдеться нам знов відступити, неосягнувши своєї вимірюної ціли. Байдучність повна колючого терня, випонена терпіннем, муками та болем стелилась перед нами всіми. Та одно сильно утвердилося в самих глибинах душі: що раз розпочате діло треба довести до кінця — якийби він не був. Бо колись наші правнуки, а може вже й діти тяжкий проклін за се післалиб нам навздогін...

А свідомість сього, що чайже воно інакше могло бути, що якби народ та інтелігенція Великої України були більш національно свідомі — хоч половину того, що вороги, — то сьогодня Україна не такою представлялася, — збуджувала якийсь дивний біль.

І от знов у моїй памяті відтворилася одна подія:

Початок листопада 1918 р. Місто Винниця. Вечір. Мороз. Миколаївський бульвар освітлений цілим рядом електричних ламп, що ген аж під жіночу гімназію творять наче алєю. Люди спішать у ріжні сторони, австрійські старшини прохожають біля готелю „Савой“, дзвінькіт трамваїв, гуркіт возів, говір людий зливався в один гамір великого міста. Бож у Винницю назіздилося тепер народу з усіх усюдів. Головно з місточок та сіл. Тут же зовсім безпечно, бо тут багато війська та найвища команда австрійська. Здається, що ніде не може бути так безпечно. Тому й настрій у всіх веселий, усмішка на лицах, радість в очах — начеб усі ті люди жили не дійсністю, а самі себе обманювали. А може се та непевність завтрашнього дня були причиною того всього? Може вони держалися того, що від життя треба брати сейчас все, що воно даде, бо відтак буде запізно? А на Україні, хоч стояло богато німецького та австрійського війська, не зовсім було спокійно. То

тут, то там спалахнув народ гнівом проти насильств, виявляючи його в бунті, який одначе кроваво подавлювано. Та се ще більше доливало оліви до вогню, бо народ відчував свою силу.

Малі хлопці, викрикуючи — продавали на вулиці щойно напівші поїздом з Києва нові часописи. Я купив „Відродження“ та став при свіtlі лампи переглядати. На самім переді великими буквами видніла напись „Вступайте в Корпус допомоги Галичині“. Що за Корпус, та якої допомоги? — питав я тоді сам себе. Я вже згадав передтим, що ходили чутки про повстання в Галичині, про бої з Поляками, та потвердження цього ніде не було. За довгий час жилося при австрійськім війську, де була карність, яка чоловікові перейшла у кров і кости, щоб съому можна було зараз повірити. А ще до цього знаючи обставини в нас у Галичині, знаючи, що все, що молоде, то десь далеко на фронті — так і кому робити се повстання? — Гляджу да і на часопис та шукаю телеграм, може там буде можна дещо довідтися. І дійсно! Букви зачали мені миготіти перед очима, — змісту речения тяжко було сейчас зрозуміти під тим сильним враженнем. Таки одна з перших депеш звучала: — „Львів занятий українськими галицькими військами. Полки піхоти 15, 80, та 19 обсадили вночі з 31. жовтня на першого листопада без бою Львів. Галицьке правительство видало маніфест до народу“.

Часопис „Відродження“, був юрдовим гетьманським органом, та не було причини тому не вірити.

З радістю та одушевленнем, які прямо розпирали мені груди — я мусів з кимсь поділитися. Непамятаючи майже себе біжу до поручника Г. (Українця з Буковини), що мешкав недалеко разом із своєю женою. Не стукаючи до дверей влітаю до кімнати та майже одним духом говорю йому — „наші буються з Поляками в Галичині! Львів уже в наших руках!“ Тепер щойно запримітив я, що якийсь чужий пан сидить на кріслі. Трохи ніяково стало мені, тимбільше, що коли погляди наші стрінулися, я інстинктивно відчув певного рода ненависть до нього. Та все ж таки поздоровив його і представився. Довідався я, що се Др З, адвокат (або як се на Україні називають присяжний поважений) із Винниці.

Чому ви так тішитеся, що Українці в Галичині буються з Поляками? Неважкоже ви думаете, що се доведе до добра? Лиш кров пролиться марно, а тим ви нічого не осягнете — сказав він по хвилі з якоюсь іронічною усмішкою на лиці.

Я був не то заскочений, не то здивований таким питанням, та не знов у перший хвилині, чи він се бере жартом чи поважно — чи маю йому наговорити послідних дурниць, чи зовсім не відповідати. Говорив чисто українською мовою, та я не знов, що він Поляк Тому, здергуючи себе, питаю його зовсім спокійно:

А се як? Неважкоже ми маємо добровільно піддати себе під польське панування? Знаєте самі, що бувша Австрія вже не існує, а кождий народ з окрема сам рішав про свою долю! Чому ж ми малиб сидіти спокійно із заложеними руками та ждати аж хтось нам принесе волю — чого з певністю ніколи не діждалисяб. Чому все те має піти на майдан?

Він хвилину мовчав, наче думав, чи має зараз дати пізнати себе, ким він є в дійсності, чи ні. Запримітив я, що слова мої його трохи подратували, бо лице набігло йому кровю, а в руках нервово зачав дерти кусник якогось паперу.

— Бачите! Я сам Поляк, та хоча живу тут у Винниці вже 24 літ, маю свій дім, огород та трохи ліса, ѹ хоча я тут так привик, так зжився, що навіть не думаю повернати і в тім випадку коли буде польська держава, однаке я ніколи не забиваю, що я Поляк. І коли прийшло Польщі воювати за Східну Галичину, то я сам, хоч бачите як вже старий, візьму кріс на плечі та піду воювати. Бо Східна Галичина — се край, який від данен-давна належав та належить польському народові! А всі непорозуміння, всі колотнечі та роздори й ціла ненависть між польським та українським народом — се робота нічия інша лиш Німців. От подивіться! Чому тут на Поділлю та в інших губерніях живуть Українці з Поляками мирно та у згоді? Чому одні других розуміють? — зачав співати мій адвокат стару пісоньку.

Я з початку старався змалювати йому ріжницю відносин, які панують тут а там. Бачив однаке, що скорше договорився з мертвяком як з сим чоловіком, тому й покинув сей намір.

— По чиїм боці правда — покаже нам найближча будучість! Кажу Вам лиш, що часи шляхецькі давно проминули й тепер вже 20 століттє! — були мої останні слова. Я вийшов зіротований з хати. Ся ціла розмова поцілала на мене наче холода купіль. Я ще не був у Галичині, не зінав точно, що там робиться, та вже бачив завзятте і ненависть противника, та й що більш — противника, який виріс на українськім хлібі й жив виключно поміж Українцями майже ціле своє життє. А щож сказати про тих, які є там між нами! Вониж на кождім кроці старатимуться шкодити всьому, що наше.

До Галичини! До Галичини! — кричало щось у душі, не даючи ні хвилини супокою.

Десь Поляки підпалили знов село! — чую слова, які розігнали ті думки минулого.

Дійсно перед нами на ліво в сторону сіл Настасова, Людвіківки видно було велику заграву. З певністю Ляхи недавно ще підпалили хати, бо видно було великі клуби чорного диму, що підіймався до гори. Господарили там по свому звичаю. Мало ще було для них сього, що населеннє між Серетом а Стрипою цілком знищено світовою війною. Там же майже цілий час війни був австрійсько-російський фронт. Всі поля творять одну нерозривну сітку глибоких ровів та кільчастого дроту. Більшість сіл зникла з лиця землі — а ті, які ще остали, Ляхи тепер палять. Бідне населеннє! Скільки воно витерпіло вже — а скільки ж іще прийдеться йому терпіти? Я бачив, як сі люди мешкали, не маючи змоги побудувати хат ізза недостачі матеріальних засобів. Під горбом вкопана землянка, завбільшки п'ятьох метрів довжини та стільки ж ширини. Вогкість, темно. І в тім гробі за життя, містилися цілі родини, та ще до того й корови мали там свої стайні. А як люди виглядали в тім мешканні — то се можна побачити тепер на Великій Україні, де ~~Софіївка~~ Голод.

Перед нами недалеко вже блимиали світла Бригада зближалася до Микулинця. Місяць уже зійшов та своїм срібним світлом освічував усе довкруги. На тлі чорного ліса, домінуючи над цілими Микулинцями, біліла палата графа Рея. Вона також має свою сторінку в історії українсько-польської війни.

Було се в листопаді 1918 р. З України повертали військові частини бувшої австрійської армії. На пограничних стаціях залізничних галицько-українські війська відбирали їм зброю та все державне майно, — а самих відвозжено поїздами в їх рідні сторони. Поляки однаке, ще на Україні зорганізувавши у чисто польські військові частини, в кількох поїздах, приготовані кождої хвилини вступити в бій, хтоб їм посмів заступити дорогу або старався ябіх розоружити, посувалися поволи до Збруча. Всеж таки не було у них стільки сміlosti, щоби й через Галичину їхати далі поїздами. З Проскурова подалися в напрямі Ярмолинці—Гусятин. Маючи навіть і свою розвідку боялися їхати через Підволосчиска, бо тут були стрінули вже належний опір.

В Гусятині була лише мала військова залога, зложена в добровольців, яка не була в силі їх розоружити. Тут вони вигрузилися з поїздів та далі посувалися обезпеченім походом, в першій мірі на Тернопіль. Мабуть ціллю їх було заняття Тернополя, а відтак зійди, наробивши заколоту у краю, вдарити на зади частин, які боролися під Львовом. Посувалися вперед лише в день, а в ночі, обезпечивши себе сильними полевими сторожами, стояли на однім місці. Ішли дуже остережно після всіх військових правил. Можна було бачити здалека, як у ночі їх полеві сторожі освічували кругом світляними пістолями поземелле, чи хто не зближається до них. По дорозі в селах знущалися над людьми, забирали худобу, коні, пашу та ріжні річи, які їм впали до вподоби, не даючи за се ніякого винагородження.

Так прийшли вони аж до Микулинця, не стрічаючи на своїй дорозі ніякого опору, — бо такого не було кому поставити. В Микулинцях укріпилися в палаті графа Рея, задумуючи мабуть відпочати кілька днів та розвідати все, що було їм потрібне.

В Тернополі счинився рух. Небезпека була велика, та ще до цього так близька. З поспіхом збирало військові частини, які могли поставити опір. На щастя саме в ту пору із Великої-України їхав на українсько-польський фронт курінь полковника Кравчука. У слушний час прибув до Тернополя і його сейчас разом із зібраними частинами вислано під Микулинці. Цілою сею групою командував підполк. Федорович. Счинився бій. Та Ляхи побачили, що не видержуть — здалися. Війська наші заняли палату, забрали в полон польських стрільців — їх старшин однаке не було. По короткім часі найшли і їх. Деякі зі страху лежали в ліжках, удаючи хорих, а одного рітмайстра витягнули з виходка, де він майже пошию в калі сидів захований, дзвеленкотячи зі страху зубами.

Тим і скінчилася тоді ціла та микулинецька подія. Щойно тепер по п'ятьох роках найшла вона свій осуд у львівської польської Темди. Підполк. Федоровича Поляки засудили перед кількома місяцями за микулинецьку подію, як комandanта української групи, на 15 літ вязниці.

Було коло 10 год. в нічі, коли ціла Бригада увійшла в місточко. Мешканці ще не спали, — то багато їх стояло перед домами з зацікавленнем приглядаючись війську. Входимо на ринок. Напроти нас ідуть походом якісь другі частини. Вже здалека чути під ритмічний такт ступаючих веселу пісню, що захоплює свою бадьорністю слухача — наче мимоволі пориває за собою.

Мельодія пісні відбивається від стін муріваних домів — немов розвіршується, приваючись в найдальші закутини.

Чути слова — ...хто охоту має, най йде з нами!...

От і стрільців з нашої бригади пірвала вона за собою, вирвала із задуми та мовчанки, бо вже на переді чути, що й вони начали співати.

Ішла походом бригада Усусусів, яка спішила саме в напрямі на Настасів—Денисів, а 'відтак під Бережани. (Далі буде.)

П. В-К., пор. УГА.

Волинь під військовим зарядом Галичан 1919 р.

II. частина.

(Продовження.)

Сотенний успокоювався поволі. Балачку вели ми цілком мирним способом. Він поклав собі певно за ціль добитися за всяку ціну звільнення „свого чоловіка“, Рикуна, а я глядів раз у раз на годинник, обчислюючи, коли наспів замовлений відділ. Козаки стояли перед входом; держали гостинницю наче в облозі. Командант успокоївся цілком, водив зором по козаках, споглядав на двері, за якими сторожив чет. Головин свого вязня, та час від часу зиркав на відчинену піхву моого пістоля. Не легко було й угадати його думки. Узбробні козаки місцевих комandanських сотень володіли гостиницею, бо в значному числі стояли в головних дверях і від них залежав вхід і вихід. Я і четар Головин були тим-самим в їх власти, бо дорога на Сурмачі була загорожена, а кидатись із вікна якоїбудь кімнати на поверхі до нічого не довелоби, бо з надвору сторожили безперечно також козаки. Та хоч ми обидва були їх дійсними бранцями, то ще й до сього вязнили ми „їхнього чоловіка“, якого сторожив чет. Головин. Козаки лишилися без проводу, бо їхній командаント говорив зі мною і хоч був спокійний за Рикуна, то сам не міг, не смів від мене віддалитися. Кидав лиш безпомічним поглядом на всі сторони й не знаходив іншої ради, як продовжувати балачку, яку я затягав усе новими запитами. Положення було до крайності напружене, хоч хвилево не загрожувала мені небезпека. Козаки могли кождої хвили зміркувати підступ, так само сотенний міг викликнути в їх сторону кілька слів як приказ, заки я вспівби йому перешкодити. А колиб навіть і прибули мої відділи, то належало дуже обережно підходити до козаків, щоб не довести до стрілянини і проливу крові. Ніщо не стоялоб і тоді козакам на перешкоді держати мене й чет. Головина в гостинниці „Ермітаж“, як закладників, змушуючи мої відділи до переговорів ї уступок. Усі ті думки й можливості мигали

мені в голові і примушували змінити острий тон балачки на більш поміркований. Все було впрочому зроблене, ходило лише вдергати положення без зміни хоч до приходу підмоги.

„А мені здається, що коли Ви не звільните Рикуна нині, то він посидить собі що найменше місяць“, став догадуватись сотенний.

„Чому?“ — здивувався я.

„Бо, щоб доказати його невинність, вам доведеться переслухати цілий ряд свідків, з яких половина потвердить усі підоозріння і ще від себе дещо докине, а друга половина все заперечить, ще й обурюватиметься, що увязнено їх чоловіка й то лиш на донос“. Сотенний пронюхав по часті, що серед сих відносин не можна мені вмішуватись на осліп. Сей досвід мав знов бути для мене корисний на будуче, бо теперішня подія мусіла вже добігати свого кінця природним ходом.

„До якоїж половини зачислите ви себе?“, запитав я сотенного.

„Я, звичайно, до другої“ — відповів.

„Як і всі ваші козаки... докинув я.

Сотенний оглянувся мимохіт назад себе, поглядів хвилю на стоячий при вході гурт війська й по короткій надумі рішучо і твердо відповів: „Егеж!!!“

„Що зробилиби за старого режіму, коли військо поступило так, як нині ваши козаки?“, випитував я сотенного.

„Гм..., хиба здесяtkувалиб“, відповів він внов по надумі. Сотенний сам був виборний і як підстаршина служив напевно в російській армії.

„Ви готові, кажете, ручити за Рикуна“, тягнув я далі, „кого ви вказалиби ще на ручителів. Один же за мало?“

„А хочи й ціла сотня!“ спалахнув сотенний.

— „Сотня-пустяки. Військо слухає наказів, а не сміє бавитись у ручителів! Може хто зпоза сотні?“ заявив я.

— „Так хай буде командант повіту пор. Варейчук!“

— „І ніхто більше?“

— „Також повітовий комісар“.

— „Все таки мало!“

— „Ну, так щеб „войський начальник“, хорунжий Н.“

— „Ta вже й Харук“, підсував я.

Сотенний слідив по мені, чи я не сказав сього на жарт:

„А хиба тамтих ще мало?“ — спитав.

— „Так пішліть за ручителями кількох своїх козаків! Не відходіть! Будете мені потрібні. Прикличте післанців сюди й передайте порушення, може і я щось ще докину!“

На заклик сотенного явились козаки. Я відіслав їх у протилежний кут, щоб чути їхню розмову, а сам застукав до чет. Головина і приказав йому перевести Рикуна до кімнати Маркова. Саме вибралися козаки за ручителями й за ними слідкував до виходу сотенний, напоминаючи їх, щоб не позабували імен та не барілись, як без шелесту відчинились двері й чет. Головин і Рикун опинилися на коридорі. Мені вдалось, що Рикун начеб здрігнувся і хотів крикнути, чи й утікати. Чет. Головин звів на нього пістоль рівночасно зі мною. Я вказав кімнату Маркова й Рикун

спустивши голову, дав себе без слова протесту до неї завести. Лоскіт примкнених дверей заставив команд. сотні обернутися і я дав йому знак вернути назад.

„Тільки, ради Бога, не баріться!“, кинув він іще на здогін козакам і врадуваний опинився знов коло мене.

— „Думаете, що хтось згодиться взяти Рикуна на поруку?“ — спитав я сотенного.

— „Я певний цього“, відповів він, „Рикун-же „наш чоловік“ і в повіті потрібний! За півгодини Рикун, думаю, буде звіль ений“.

Я держав годинник у руці й був спокійний за себе й за розпочате діло. Розвязка сьогоднішної події була вже намічена. Від появи моїх відділів могло ще лиш залежати се, що я твердші вимоги поставивби ручителям. Коли підмога з Сурмачів навіть кідалася, то я все таки думав остати паном положення. Бавити балачкою сотенного ще й тепер мені вже не хотілося. Я проходжувався коридором і обдумував, як найскорше покінчити діло.

Сотенний наблизився до дверей „штабскапітанової“ і став надслухувати, хоч вязень сидів уже в кімнаті Маркова. Нараз далися чути між козаками оклики і вхід до гостинниці опорожнився.

„Галічане! Спасайся!“

Десятки ніг затупотіли по сходах із першого поверху до призему (партер) і по хвилі все втихло. Командант сотні став струнко й дивився налякано на мене й на отверті входові двері. Вагався сердега, чи остати на місці, чи накивати пятами за своїми хоробрими товаришами. Я і оставил його самому собі

На сходах почулись знов тупоти тяжкої військової обуви й за хвилю передімною станув чет. Федорців із робем дібраних стрільців:

„Пане поручнику, слухняно голошу, залога в поготівлі. чекає на телефонічний приказ, готова до вимаршу! Чета в дорозі, явиться за 5 хвиль! Я з робем приїхав санками! Прошу о дальші прикази!“ Ще не скінчив проворний четар свого голошення, як сотенний пустився скорими кроками до виходу й перескаючи нараз по кілька сходів пігнав у місто. Я бачив сю переполохану втечу, але не думав його спиняти, бо тоді належало обувати й сотенного, подібно як Рикуна. Чет. Федорцеви поручив я спинити чету й лішили на дорозі перед гостинницею, а свій рій полішивши на коридорі з двома стрільцями при вході. Чета мала забезпечитися стежками від якої будь негайної засідки. Ужиток зброї був як найострійше заборонений, хиба на випадок стрілів із противної сторони.

По сих зарядженнях зайшов я до кімнати Маркова, який перенісся сам до вільної сусідної. Рикун сидів на кріслі, а напроти нього з пістолем у руці сидів чет. Головин.

Вязень звернувся до мене: „Позвольте ж мені виговоритися, я зясую вам свої політичні переконання і ви побачите самі, чи є за що мене вязнити!“

— „Шкода тратити дармо слова“, — вітвів я, хто ж вязнить вас за політ. переконання?“

— „А якщо зарадила, так за які?“

— „Мабуть за сі діла, які заставили вас залізти в тісний сковок“ — спинив я його. Знов не одержав я на се відповіди. Вязень просив звернути чет. Головинови увагу, що за остро з ним обходиться, начеб побоювався втечі. Зложив чесне слово, що він не думає тікати. Попросив о якусь брошуре, що валялась на столі, але чет. Головин не дозволив. Я дав ревному чет. Головинови очима й рукою знак, що справа перестала бути важкою і Рикун став перелистовувати дрожачими руками якісь високопарні заклики до українських горожан, а чет. Головин склав неохочо до піхви свій пістоль.

Відчинились двері й Марків повідомив, що прибули ручителі. В одній кімнаті застав я дійсно вичислених сотенним ручителів.

Пор. Варейчук був збентежений, але держався гідно. Впрочім його вигляд відсував усякий навіть здогад, щоб він був із Рикуном у якому-будь порозумінню. Повітовий комісар стрів мене вялою, невиразною усмішкою. Діяльність Рикуна повинна була бути йому ясна й він повинен усе зробити, щоб не допустити до заколоту. Та його обсяг діяльності вихоплювався на жаль з під мого покликання. Як представник світської влади залежав він лише віддалекої житомирської губ. Ради. Але тут був я дійсно вдячний сотенному, що прислав і його як ручителя, бо запорукою узaleжнююв себе повіт. комісар по части й від мене. Третій ручитель, „війський начальник“ молодий хорунжий у старанному, майже „буржуїському“ одязі був до діла майже непричастний і тому морщився, начеб ціла подія йому дуже а дуже неподобалася. Його уряд покривався з відомою нам доповняючою командою („Ergänzungsbereikskmdo“), хоч молодий вік „військового начальника“ стояв із сею високою посадою в яркій суперечності. Від нього почув я закид, що вязнити українських горожан так ні з того ні з сього, се крайно „недемократично“. Перший раз удав я, начеб нечув. Зясовуючи присутнім цілу подію, згадав я увязненнє Рикуна й заходи сотенного з козаками, який і вказав та покликав їх трьох як ручителів, щоб лише Рикуна випустити на волю.

„Що вам відомо про нього?“ — звернувся я до повітового комісара.

— „Він обїздить повіт, але як член Трудового Конгресу, має до сього право й колиб ставити йому його діяльність у провину, то се буlob можливим лиш тоді, якщо поставленоби й увесь Трудовий Конгрес поза прав. м! Але, як відомо, в дійсності так не є!“

— „Говорить, як pontійський Пилат“ — майнуло мені в думці. „Тоді се ваша повинність“ — продовжував я звертаючись до пор. Варейчука, „під військовим оглядом його діяльність може бути шкідлива і я вам поручаю мати його на оці!“

Пор. Варейчук став виправдуватися, що також і йому нічого каригідного про Рикуна не відомо, але я перебив йому:

„Я випущу його вам за порукою, бо й мені, покищо, нічого каригідного не відомо!“

„Війський начальник“ не втерпів і мов карась попався на кинений мною гачок. „Але се, панове, не по демократичному!“

ловік немав провини за собою і його вялиться! Та сеж нечуване! Мадяри й Німці не поступилиб також інакше!“

Варейчук і повіт. комісар похнупились. Думали певно те саме, про що відважувався говорити палкий молоденький хорунжий. Я дав їм час уважати мене галицьким сатрапом і любувався святим обуреннем хорунжого, що, задерши гордо голову, міряв пружистими кроками долівку.

„А ще про одну подробицю забув я панам згадати“ — перевів я мовчанку, „я забув панам подати до відома, що я шукав за Рикуном не з наміром його увязнення. Я хотів сього чоловіка бачити і з ним, як із членом Трудового Конгресу, поговорити, бо саме дізнався, що він задумусь робити обіздку по селях. На жаль, однаке, я по довгім розшукуванню найшов пана Рикуна, неповинного після вас чоловіка, а що найголовніше, члена Трудового Конгресу — в одної підозрілої жінчини скуленого в тісному сховку на софі межи поручам канапи а стіною! Про подробиці можете розпитати моїх старшин, т. зв. „штабскапітанову“ з під ч. „Х“, а навіть і самого члена Трудового Конгресу, Рикуна. А панове не стануть сумніватися, що загнала його в сей тісний сховок лише власна чорна совість! І лиш тому його, не увязнено, тільки придержано — до вияснення! Та мимо сього Рикуна зараз звільниться, як що тільки ви підпишете запоручну заяву!“

„Воїнський начальник“ сів, як змитий. Оба інші ручителі зніяковіли. Я подав зміст заяви, зазначивши виразно особисту відвічальність ручителів за кождий каригідний поступок Рикуна й подав її до підпису. Опісля я закликав вязня, подав йому неподповідний сковорідок за причину тимчасового задержання, та вказуючи на ручителів перестеріг, що за свої вчинки відповість у першій мірі він сам, а ручитчлі аж тоді, коли його провина буде доказана.

Рикун, повіт. комісар і „воїнський начальник“ уважали за відповідне зараз попрацюватись і вийшли. При тім подав я руку й Рикунові, що водив здивовано на право й ліво очима, начеб не довіряв, що його так скоро пускають.

Порука — була тут одиноким виходом. Рикун, а ще більше повіт. комісар, мусіли тепер уже оцінювати вчинки з іншої точки погляду. Про двох інших військових ручителів ходило мені менше, а приняв їх лише для повноти числа. Як військові підлягали вони моїм зарядженням, які вязали їх більше, чим підписана запоручна заява.

Остався пор. Варейчук, до якого я звернувся по вияснення що-до командантських сотень, які облягали гостинницю і намагались силою звільнити Рикуна.

особи, як військового комandanта обох повітів, мусимо щойно поговорити. Але нині належить уже дещо зачати, бо через подію з Рикуном наробилось багато дечого такого, що в дальшій послідовності може принести навіть дуже шкідливі наслідки. Поява ваших частин викликала переполох у команд. сотнях. Усе полетіло з під гостинниці „Ермітаж“ на стоянки, а деякі, як мені зголошено, забрали клунки й подалися домів, уважаючи нинішну подію за один із чергових переворотів. Щастя, що обійшлося без перепалки. Місто наче вимерло. Улиці опустіли, крамниці позачинювано, рух припинено, наче у вижиданню вуличних боїв. За се лікув ворожий для нас чинник і агітація готова звернутися в першій мірі проти галицької залоги. Для того добре мати за собою хоч сі дві слабі дубенські сотні, бо тоді й місцеві селяни не вважатимуть вас чужими“.

Ми порішили піти до повіт. Команди й поговорити про багато інших речей, але коли я опинився в приземлі гостинниці, змінив свою постанову. Перед кількома годинами Дубно виглядало як мирне, затишне й гамірне галицьке місто. Тепер доми позачинювані, а вулиці пусті. Перед „Ермітаж“ стоїть лиш чета Галичан і сани, а по рогах пересуваються порозсилані стежі. Я скликав своїх старшин і поручив їм зібрати обі комandanтські сотні, які разом із галицькою четою мали перейтися містом, щоб переконати Дубенців, як марні й передчасні їхні побоювання. З пор. Варейчуком пішли ми на стоянки дубенських сотень. Комandanти пішої й кінної сотні вистроїли на площі перед поштовою будівлею своїх людей і здали мені звіт. Ще слідне було на козаках схвильовання недавнього переляку, деяких козаків годі було й досі відшукати, бо рознеслась була чутка про намір обезброєння обох сотень Галичанами, тому кождий спасався, куди лише міг. Я оглянув докладно обі сотні, вияснив ціль нашого приходу до Дубна, і згадав мов ненароком подію з Рикуном, якого оставлено на волі. Нерозважний крок сотень спричинив непотрібний і шкідливий переполох у місті на радість наших ворогів і тому обі сотні перейдуть головними вулицями Дубна й відспівують кілька пісень. Галицька чета візьме також участь у поході, щоб підчеркнути відсутність якихнебудь непорозумінь межі частинами українського війська. По сьому вирівнано поодинокі чети, відділено чвірки й установлено похідну батаву. Провід над цілим походом передав я одному з галицьких старшин і батава ввійшла на дубенські опустілі вулиці. Галицька чета затягнула байдору пісню і у вікнах показалися цікаві міщани. Перша вироїлась звідусіль дітвора, а за ними стали показуватися і старші. Почувся гурkit підношених у закруті крамничних бляшаних занавіс і місто стало відживати. На перехрестях вулиць громадились уже й більші гуртки, щоби приглядатись походові. Пісні мінялися. Раз співали тутешні, то знов Галичани. Загальну увагу звертала на себе в поході гал. чета, що попри одностайність одягу задержала через постійні військові вправи рівній і гарний похідний такт та вистроєні ряди. Місцеві сотні попри ріжнородність одностроєвих сорт заломлювали часто свій Стрій. Тоді впадало головно в око се, що крім комandanта відділу накликували до порядку й самі коза

і лайкою, збільшуючи тим лише розпражність рядів. Коли я вертав санями до казарм на Сурмачі, місто кипіло звичайним торговим гамором. Відділи розійшлися. Чета вернула на Сурмачі, сотні на стоянки. Я казав візникови переїхати декілька вулиць, але скоро вибрав найкоротшу дорогу і їхав просто домів, бо годі було відповідати на всі поздоровлення, якими наділювано нас у переїзді.

Дорогою порівнював я поведінку тутешніх військових людей у строю, що помагали командантови, з нашими січовими й сокільськими вправляючими відділами, де при перших пробах майже неможливо відучити рядовиків, щоб не піддавали своєї поради впорядчикови. Аж до того дійшло в тутешніх частинах, коли від мартової революції застулено військові заняття в цілості сотнарами агітаційної „літератури“.

Пор. Варейчук запрошуєвав на більшу розмову, щоб розглянути ще деякі, торкаючися повіту справи, але я відложив се на пізнійше. Подія з Рикуном заповнила увесь сей день і я не хотів у кождій ділянці починати такими тяжкими досвідами. (Далі буде.)

ОРЕСТ ОНУЛЯК, пор. УГА.

„Люшня.“

Не можу ніколи забути одного службового звіту, при якім явився у мене управитель пекарні. Се було з початком 1919 р., коли на львівськім і хирівськім відтинку провадилися найбільше завзяті бої з Поляками.

— Пане поручнику! Голошу слухняно, що зогляду на непередвиджені перепони я приневолений із завтрішнім днем заперестати печеннє хліба в пекарні. Я прошу слухняно о дальші прикази.

По сім короткім гоношенню він замовк, а в моїх думках митю перелетіли всі можливі й неможливі причини й наслідки цього несподіваного гоношення. Певно наступила зелізнична катастрофа і в останній хвилі недоставлено пекарні муки. Коли не се — горить харчевий склад, коли не склад — горить пекарня, коли не пекарня — прорвав ворог фронт.

— Причини...? — питав занепокоєний.

— Пане поручнику! — звітував спокійно дальше — голошу слухняно, що через дах почав літися дощ у корита і з сеї причини не може киснути тісто.

Я не уносився більше, задержав спокій і холоднокровність. Я бачив перед собою не управителя пекарні, а бачив нас усіх, сих учоращеніх рабів, що лиш добре вміли працювати „на приказ“ і після „правильника“, який перед нами прибив на стіну наш власник. Се була психічна черта не лиш нашого поневоленого Українця, а знамя і поведінка кожного невольника взагалі.

Я довго дивився на нього добродушно й зі зрозумілим співчуттям. Сеж був один з найкращих і найчеснійших робітників, з якими доводилося мені працювати за українських часів. Для нього були за короткі ~~Сіндик~~ ночі. Безпереривна ревна праця і витре-

валість — порили своїми слідами його смагляву твар. Він іще тоді мав сильне почуття відвічальності, яке задержалося у нього з часів неволі. Він потребував лиш повільного переходу з неволі до свободи, а ми як на перекір в нього вмовляли: „не бійся, се не Австрія і не Росія зі своїми перестарілими законами, приписами й устроєм; се наша республіка. Роби лиш так, як уважаєш за відповідне, свій для свого вирозумілій...“

Який наївний і безграницю смішний був творець української держави.

— До вашого гоношення, — сказав я звертаючись до управителя, — оповім Вам дещо з характеристики нашого народу:

— Іде селянин із поля до дому й везе повний віз молодої конюшини. По дорозі до села доганяє свого сусіда, що з косою на плечах вертає до дому.

— Куме, Іване! Куме, Іване! — кличе сусід — та підвезіть до села, бо спішуся.

— Нема місця. Конюшини наклав вище драбин, а ви з отвертою косою, небезпечно.

— Се нічо! Я із заду, на розвору.

— Та зрештою.

Іван спинив коні, сусід запхав косу в конюшину, сів на розвору, звернений лицем у противну сторону, як іхали коні. В половині дороги до села: „геп“ і передна кічка впала на правий бік.

— Гов, гов! — закликав на переді Іван — а то кара Божа, злетіло колесо.

— А я, бо люшня випала — відповідає спокійно зі заду сусід.

— Куме, Стефане! Ви там сидите на заді й не виділи, де люшня впала?

— Та чому не видів, видів.

— Та далеко?

— От так зна два рази буком кинути.

— Бодай вас, та чому ж ви не підняли?

— Ба, або ви казали?

— Пане поручнику! Гоношу слухняно, почав управитель не ждучи на моб закінчення, я справу полагоджу у своїм власнім кругі ділання.

— В який спосіб? — питаяю.

— Прикажу одному пекареви вилізти на дах, заткати там діру й дощ перестане литися в корита.

— Славити Господа!

Розпочинаючи будуваннє свої власної держави ми не підняли згубленої „люшні“, бо молода республіка своїм тодішнім устроєм — виключала сей так конечно потрібний для нас правительник і приказ. Наш на скорі склесний республиканський віз упав в половині дороги на передну кічку й не міг доїхати до своєї цілі.

З Рідного Краю.

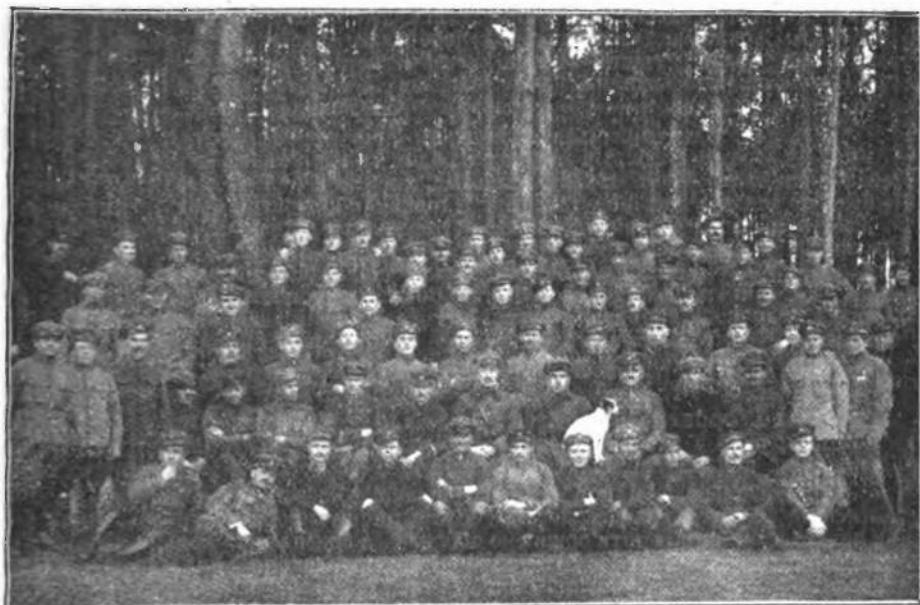
До нашої редакції надіслав стрілець УГА. лист свого батька, що щирими, але вірними словами представляє як Українці Східної Галичини „добровільно” вступають до польського війська. Ім'я стрільця, його батька й назву місцевості відомих причин пропускаємо:

„Дитино люба! Нині одержав я від тебе картку, в якій пишеш, що чувати в селі. Ой! Дитино моя мила, маю що писати. Я тут до тебе пишу, а слово як горох капають на папір, бо з жалю не можу витримати, так мне мазур бив. Приїхали до нашого села мазури по рекруті, що не хотіли іти самі до війська й розкваталися. У того, що був асентерований рекрут, стоять по 4 коні, а у мене два коні і 2 янтки. І давай овес для коней а для них „мясо, бо як ні то „вшисткі кури поржнеми“. І пішов я до хорунжого, щоб перекватерував їх на іншу квартиру, бо за що їх тримати, коли в мене нема рекрута а вівса не маю, тільки на насінне. Приходжу я до хорунжого, де був хорунжий, і прошу, а він мене питает, чи є у мене рекрут. Я кажу, що ні, а він зараз покликав до себе жовніра й казав йому ити зі мною до капраля, щоб забрав від мене улани в кіньми. Приходжу я з тим жовніром до капраля, а він питает мене „ти ходайл до старшего?“ -- а я кажу так. А він мене тоді сплюгавив послідними словами й зіпраяв палицею по плечах так, що я ледво до дому дійшов. Дома бив іще та забрав овес. Не маю вже на насіннє. Ти пишеш, що не ішли до асентерунку. Коби то знатте, що не задовго щось буде, тобі не ішли, а так що зроблять. — Бувай здоров та держися доки можеш, бо тут видиш, які гаразди“.

Зі Скитальщини.

Жіліна, ЧСР. Робітничий відділ УГА. Наш відділ прийшов на своє місце дня 15. травня 1922р. в Тренчин—Тепліц, а в Жіліні приділено його до „Cs. voj. staveb Okruhu“. Приміщений в мурованім бараку, працює з цивільними робітниками при напралі бараків. Крім звичайних військових справ та обовязків, за сповнювання яких відділ може похвалигтися кількома письменними похвалами, йшла при відділі культурно-освітня праця. Ще в січні 1921 р. в Тренчин—Теплицях, зорганізовано при відділі стрілецький КПК. Уладжено ряд концертів своїми власними силами як: Шевченківський дня 30. марта 1921 р., „Вечір української пісні“ дня 18. червня 1921 р., улаштовані спеціально для війська в салі „Imka“ безплатно, та другий такий самий дня 23. червня 1921 р. в Тренчин—Теплицях для сезонових гостей. В сім концерті брала участь чсл. військова музика, а у виставі: „На перші гулі“ дві Словачки п-на Валі Каль і Маріца Кодонова. Обі відіграли свої ролі удачно й відтанцювали коломийку. Третю річницю 1. листопада 1921 р. відсвятковано разом з робітничим відділом УГА. в Братиславі, де якраз нахodився тоді наш відділ. І ще три рази виступав наш хор публично. Дня 6. марта 1922р. в Тренчині на „slavnosti večirok“ у честь през. Масарика, дня 2. квітня 1922 р. на святочнім концерті в честь Т. Шевченка та дня 3. грудня 1922 р. на „Večirok slovanských pěsní a tančov“, улаштованім „Jednotou čsl. obce Legionářské“ в Жіліні. Матеріальний стан стрілецтва під оглядом харчів, одягу, обуви й санітарних відносин — вдоволяючий. Моральний стан стрілецтва під оглядом військовим, як і національним — добрий. Стрільці в повній свідомі своєї великої і важкої цілі й тому всякі невигоди еміграційного життя зносять терпеливо й витревало. Всякі ворожі спроби розбиття нашої військової еміграції стрінули в нашім відділі належну відпору, а проголошени „польські амнестії“ не тільки що не мали ніяких наслідків, а навпаки причинилися до підтримання духа і скріплення заняття. Наші стрільці пам'ятають також і на народні потреби й тому при всякій нагоді, оскільки їх сил, складають датки на ріжні народні ціли. Досі зложили на пам'ятник у Нім. Яблонків, на інвалідів, на голодуючих на Україні та Рідну Школу 1013 ч. к. Чеські власти й цивільне населення відносяться до нас прахильно. Всі подицяють заваятість і витревалість Українського Стрільця.

Пардубиці, ЧСР. Робітничий відділ УГА. Наш відділ приміщений у бараках військової лічниці, занятий при розбиранню сих бараків. Деяких стрільців приділено до пожарної служби, а інших як помічників до ріжких ремісників у чеських варстатах, пр.: кузня, столярня, водопроводи. З часом стрільці зробили так великий поступ, (відділ же тут від 11. липня 1920 р.) що по відході чеських ремісників самі заняли їх місця. Гірше поводилось усім прочим. Сі працювали 8 годин денно тяжче й легше зі змінним щастем. Відношення місцевого населення теж змінне, залежне від хвилі. Стрільці стараються самі про себе. Вони із денного льону складають на убраних, бо ті, які дістають до праці, зовсім не відповідні до виходу й презентують себе як гордих членів УГА. Моральний стан на загал похвальний. Безперечно, що він не був усе однаковий, відповідно як проявлялась на політичному гори-

Український робітничий відділ ч. 27 в Пардубицях.

зонті наша справа. Однаке навіть невеселі вістки й розочарування впливали відємно лише хвилево — а по хвилі нове завзяття і непохитна віра в краще майбутнє брала сейчас верх. Коли в липні 1921 р. зменшено льон заговорив один чеський старшина до нашого стрільця: „А що тепер буде? Будете далі працювати?“ Стрілець відповів: „А чи ж ви думаете, що ми тут для грошей сидимо?... Для покриття найконечніших видатків відділу заложено свою крамницю. Її успіх у розвою був причиною доносу чеського кантиняра до властів і її закрили. Місце крамниці заняв буфет. Просвітна праця поступав також досить гарно. Неграмотність усунено з відділу зовсім. Засновано бібліотеку, замовлено ріжки часописів, заложено драматичний кружок і відіграно 3 рази „Назар Содоля“. Мимо охоти й доброї волі зі сторони стрільців сей кружок із за недостачі жіночих сил мусів припинити свою діяльність. В липні 1921 р. спроваджено в Н. Яблонського таборовий хор, який дав концерт у міському театрі, в якім два рази виступав також і театральний кружок із Йозефова з „Невольником“ і „Наталкою Полтавкою“. День 1. листопада святковано кожного року з великою врочистістю та піднесенням духа. В січні 1922 і 1923 р. уладжено в найбільшій салі Пардубиць при співучасти

військової оркестри а Йозефова забаву з танцями. В програму обох забав входила також „коломийка“ в народніх строчах, котру чеська публіка гучно оплескувала. Заложено також при відділі „Спортивний кружок“, який складався з 2. мячевих дружин. У вільних хвилях відбувалися амагання з великим заваяттям. Спортивний кружок постарається також о колесо (ровер), на якім усі навчилися вже їхати. Стрільці йшли радо з помічю поворотцям з російського полону, які в бараках, що в них містилися мешкання відділу, перебували квартані, між якими були також Галичани та Наддніпрянці. Особливо було тут богато „малоросів“ з Врангелівської армії, які переходили тут перше „хрещення“ на Українців, та йшли далі до ріжких „місій“. На добродійні цілі стрільці все спішили з посліднюю короною. Вони вислали на памятник у Нім. Яблонні 1600 ч. к., на Рідину Школу 2730 ч. к., на голодуючих на Вел. Україні 1100 ч. к. На влаштування різдвяних свят Віділ тутишнього КПК ухвалив 100 ч. к. До вечеरі васіли всі — ціла велика сім'я — частина УГА. на скитанні, полк. УГА. Аркас, що якраз тепер перебуває теж у Пардубицях і чеські гості. Полк. Аркас у гарній промові витав і гостій і стрільців і зложив най-краші для кожного бажання, Своєї Держави... а відтак промова команданта сотні, — — слози — — — вечера — — — коляди...

В свята Різдва відвідали принагідно наш відділ генерал УГА. Кравс і полк. УГА. Вольф. Радість з високих відвідин наших командантів була велика. Згадані теплими батьківськими словами загріли зболілі серця стрілецтва надією, та вляли в них нову енергію. Гіренька доля стрільців — скитальців не вивела їх дотепер з рівноваги. Вони держаться кріпко й дотепер не було при відділі ні одного випадку дизерції. Ніхто й не думає покищо вертати в теперішній час домів. Не хоче самовільно піддатися катуванню й тортурам Ляхів — а тимбільше покрити себе ганьбою. Вони мають сильну надію, що дорогою, яку собі вибрали, дійуть до мети, задля якої кровавилась УГА. На чужині кує стрілецтво тепер духову зброю, щоб не тратити дорогого часу. Дбає про те, щоб не загирилась добра слава УГА. та не замрнувалася сила, якої треба буде у дні відплати нахабному ворогови. Р....

Павло Фронтін, Парана, Бразилія. Як аразок мозольної праці наших емігрантів у далекій Бразилії, подаємо зміст листу писаного до Тов. „Самопоміч“ в Йозефові ЧСР. Він сам про себе говорить й себе пояснює:

„Прочитавши в „Дніпрі“ Ваше „посланіє“ до всіх в Америці, я рішив узатись за збірку на наших „ізгойів“. Дуже прошу прощення, що висилаю так мало, але кажуть „проти рожна не підеш“. На бразильські гроши зібрано тут 82 мільрейсів, які переслав я до Куритиби (столиця шт. Парані), щоби звідтам переслати Вам через німецький банк Трансатлантик. Людність ту з одного боку дуже бідна, а з другого розагітована, так, що трудно дати раду й заохотити до патріотичного діла. Вони не дбають тут про себе, про свої школи і взагалі про освіту, а не то щоби зрозуміли підтримати своїх най-більших патріотів, які все віддали для Вітчини. Ви бачите, я хочу їх оборонити хоч трохи перед засудом свідомого українського Народу. Вони не роблять патріотичного діла, а тому що не свідомі того. Сам я бувший старшина в армії Врангеля, прибув сюди торік, був 7 місяців у концетраційних таборах в Галліполі і знаю таборове життя. В Бразилії робив я рік як простий робітник а се нарешті дістався до української кольонії й учителлю. Робота тяжка, бо як уже сказав, народ дуже темний, а в додаток ще й розагітований ріжними „добродіями“, які ставлять свої особисті інтереси вище від національного обов’язку. Від цирого серця витаю наших геройів і бажаю перебути се страшне ликолітє. Напишіть, кілько Ви получили на чеську валюту і що приблизно можна купити за ці гроші? Як у вас справа з освітою? Може ще трохи зберу як дарунок до великомінних свят, але тяжко се зробити на велику скало, щоб запобігти тому лихови, яке Ви терпите. Тим часом бувайте здорові! А напишіть, будь ласка, які на українській або на російській мові вийшли нові військові книжки? Коли знаєте напишіть, буду дуже вдячний. З пошаною Василь Кухар.

Берегово, Закарпаття ЧСР. Робітничий відділ УГА. Берегово — се досить богате й гарне мадярсько-жидівське містечко. Перед двома роками ніхто не чув тут українського слова, хиба що в середу на торзі від дооколичних селян. Тепер місто трохи інакший має вигляд. Іміназисти, деякі

старше громадянство та відділ УГА. — се ті, що ще в місті творять Українство. Є тут кількох Москалів, які наших зовуть „Галічани“, а себе „Кацапи“, але живуть з собою добре. Є також і галицькі кацапи — та ті мовчать. У місті є читальня „Просвіти“, до якої сходяться також і наші стрільці. При нашій переважно допомозі уладжено сцену тов. Просвіти й відграно сценічні штуки з чеського „Огеч“ і нашого „Невольника“. — Серед такого середовища знаходитьться наш відділ. Живе в бараках, які самий збудував, а працює при будові дальших бараків. У вільних від праці хвилях працює самий над собою у своєму товаристві КПК. Читає книжки, часописи, залюбки слухає викладів, які відбуваються обовязково що неділі і свята, а яких темою є: Історія, географія, пранне становище України й т. п., які виголошув пор. УГА. др. Гринів Михайло, далі: про береження здоровля, інфекційні недуги відчутував чет. УГА. Гавриляк і вкінці сотник УГА. Синенський: про українське військо, вартість українського галицького стрільця як боєвика і громадянина та відчити з історії і літератури України. При відділі засновано Спортивну Секцію КПК. Куплено мяч та роблено вправи під наглядом старих членів пласта тут руської гімназії. Дуже гарно розвивається при відділі своя крамниця, з якої доходів покривається всякі розходи, як закупно книжок, часописів, гімнастичних приборів, а крім того з добровільними датками виплачено досі: для голодуючих на Україні 650 ч. к., укр. біженецькому комітетові в Ужгороді 160 ч. к., на Рідну Школу 1500 і 100 ч. к., та хорим стрільцям і переходящим біженцям понад 150 ч. к. І військово й національно стрільці ведуть себе як карні члени УГА., стараючись не сплямити її ні на чести ні на повазі. Всі зажилися зі собою як одна велика родина та ждуть дальших приказів від своїх зверхників. Проголошення ляцьких амнестій приняли з іронічною усмішкою, говорячи: „Якби Ляхам на нас не залежало, то вони не старалися нас приманити до Галичини. Відко Лях має страх перед нами, хоч ми й обеззброєні“. Стрільці вірять, що приде хвиля і то скоро, в якій усі вернуться до дому — тільки не по амнестії ворога — окупанта, а на приказ Начального вожда УГА. — І сеї хвилі ми ждемо! ...

Про вічну пам'ять!

† Стрілець УГА. Гринишин Петро, помер дня 21. лютого 1923 в гарнізоновій лічниці в Ліберці, куди перейшов з робітничого відділу в Німецького Яблонного. Покійний уродився дні 13. січня 1899 р. в Молодовичах, пов. Перемишль. До австр. війська вступив в 1917; до українського 3. листопада 1918 р. Враз із гірською бригадою перейшов граници ЧСР. і в таборі в Н. Яблоннім повнив службу „пекаря“. Груна недуга, на яку вже давніше жалівся, пхнула його до лічниці а пізніше в могилу Умирав зовсім свідомо. Стрілець, що ходив весь час його недуї коло нього, працював зі словами в очах і зі словами: „Ти, товаришу, ходив коло мене ліпше як мати, як сестра і брат — возьми собі за се все мое, що маю“ А лишив покійника 53 ч. к. і 1 долар, які стрілець санітет ужин на похорон та почту до родичів покійного. Похорон відбувся дні 22. II. 1923, яким проводив пол. духовник УГА. о Крищуківський, сотня роб. відділу УГА. з Ліберця. полкова чсл. музика, а за домовиною поступали командант роб. відділу пор. др. Хрептівський. підстаршини з роб. відділу та громадка Українців-емігрантів з Ліберця й околиці. Над могилою говорив пор. др. Хрептівський, а стрілецький хор після сумного „Вічна пам'ять“ вспівав ще „Чуеш брате мій“ та „Ще не вмерла“. Спілкійно, товаришу, хоч і в чужій землі, УГА. Тебе не забуде! В. І. П.

† Булавний ст. десятник, Джуган Олекса, помер дня 18. лютого 1923 в гарнізоновім шпиталі у Високій Мирі в ЧСР., де покійного застала смерть, буди перейшов з роб. відділу УГА. з Полічки, захорівши на груди. Покійний родився 1890 р. в Бориславі, пов. Дрогобич. До австр. війська вступив р. 1911.; до Українського з днем 1. листопада 1918, де служив як електро-

монтер. — Смерть знайшла Його на чужині — і 20. лютого 1923 похоронено Його в місточку Високій Миті ЧСР. Сумному походови грава чсл. військова музика, а проводив пол. духовник УГА. о. Кривуцький. Чотирі чети чсл. війська, старшинські делегації від чсл. війська й роб. відділу УГА. з Полічи, підстаршини та стрільці з робіт. відділу УГА. в Високому Миті. Над домовиною промовив о. Кривуцький. У короткій своїй промові попрощав покійника, а вкінці промовив: Вас українські стрільці, борці українського народу, нехай не застрашую та чорна домовина, той темний гріб, хай кріпити — нехай сталить Ваші серця до боротьби за волю Вітчизни, за свій народ. Ви не терпите за злочини, за проступки, Ви тиняєтесь на чужині, їсте гіркий хліб еміграції не за провини — а за те, що любите ту землю, на котрій Ви уродилися, що любите ту курну стріху, де Ви виховались, що любите той бідний, поневолений свій народ. Ті кроваві жертви з Ваших рядів — ті стогоні плачі Ваших батьків, матерій, братів, сестер кличуть до Вас, щоб Ви видержали до послідного віддиху. Кличем нашим нехай буде — або здобути гбо в дома не бути! По похороні пол. дух. подякував іще раз стаційному командаントові та чсл. старшинам за участь у похороні, а відтак зі стрільцями покинув місце вічного спочинку свого друга. Опісля всі удалися до мешкання стрільців. Жаль за умершим товаришем — та члени УГА. не бояться смерті і смерть за свою Вітчизну їм не страшна. „Вічна пам'ять“ всім тим, за яких трунами не неслися сердечні сльози жіночі — а замісць того йшов твердий вираз стрілецького завзятого обличчя.

В. И. П.

† Гриць Баковський, вістун УГА, помер дnia 21. лютого 1923 у 28 р. життя на важку грудну недугу, у Стріліськах Нових п. Бібрка. Покійний вступив 1915 р. до УСС. — де брав участь майже у всіх боях і два рази був ранений. В році 1918, коли укр. Легіон з осереднimi державами вступив на територію Великої України — покійний, який під той час находився при відділі летючої жандармерії і брав живу участь в культурно-просвітній праці між селянством, наслідком чого Його з 19 товаришами німецьке командування арештувало. — Після 1. листопада 1918 р. вертає в Легіоном під Львів — а в часі облоги Львова попадає в польський полон, який підкошує його здоров'я та передчасно заганяє в могилу.

В. И. П.

Бібліографія.

Вивчення, місячник нільної української думки за кордоном. Виходить кожного 1. в місяці. Редактор Колегія. Адреса Редакції: Zastupiteľství ukr. pakladelství „Wyzwolenja“, Praha II., Štěpánska 49 II. С. S. R.; Адміністрації: Wien, VIII., Postamt 65., Postfach „Wyzwolenja“. Ч. 1. Сторін 68, великої 82. Відень—Прага, лютий 1923.

Зміст: Наша програма, І. О. Бочковський: У справі методики національно-визвольної боротьби. Остап Гришай: До визволення!, Др. Мих. Лозинський: З Новим Роком, Боротьба проти польської окупації, Марко Далекий: З „Блакитної Книги“, Андрій Жук: Проблема Галицько-Волинської Держави, П. Стак: Єдиний шлях, І. Німчук: Українська політична еміграція до світової війни, Я. Ярема: На роздоріжжі, І. П.; З приводу студентського всеславянського з'їзду в Празі, Севенолд Верховинський: Українське студентство на еміграції в Ч. С. Р., Юхан Ахо: З циклу „Галузка ялівця“, Др. Михайло Лозинський: Свято 22. січня й українська еміграція, А. П-ний: „Четвертий Універсал“, Комітет оборони західних українських земель, Антін Дівнич: Комітет допомоги українським збегцям в Ужгороді, Шляхами української емігрантської думки, Українські огнища освіти за кордоном, З мистецького руху на еміграції, З поміж книжок, брошур і журналів.

Журнали:

„Молода Україна“, ілюстрований часопис для молодіжи з дітючим додатком „Світ Дитини“, ч. 1., 2. і 3. Львів, вул. Зіморовича ч. 3.

Поступ. Студентський вістник, видав ред. комітет у Львові, рік III., ч. 1. за січень і ч. 2. за лютий, а стор. 28 вел. 8°.

«Театральне мистецтво». Місячник театру і сцени. Рік II. Випуск 1-ий за січень 1923 і випуск 2-ий за лютий 1923, а 16 стор. 8°.

Рогатинець. Орган Кружка У. П. Т. Рік I., ч. 1. за січень 1923, стор. 16. 8°.

Накладом видавництва „Ратай“, Кий-Ляйпциг вийшли слідуючі книжки: П. О. Куліш: „Оповідання“. Сторін 115, мал. 8°.

Нечуй Левицький: „Баба Параска та баба Палажка“, гуморески. Сторін 30, мал. 8°.

— „А-а коточок!“, збірка пісень, казок і приповідок для маленьких дітей з малюнками М. Бутовича. Сторін 50, мал. 8°.

Ч. і М. Лами: „Оповідання з Шекспіра“. Сторін 40, мал. 8°.

Накладом Театральної Бібліотеки вийшли:

В. В. Біблілін: Танцюрист, штука на 1 дію, з рос. переклав В. С. Л. стор. 20, вел. 16°.

Францішек Аляхнович: Пташка щастя, песна в 3-х діях зі співами і танцями, з білоруської мови переклала Галина Орлівна, стор. 32, вел. 16°.

Діточа бібліотека, накладом „Світ Дитини“:

М. Денисенко: Наша Січ — Мати, хроніка-повість зі шкільного життя, стор. 32, вел. 16°.

Джордж Айнс: Попри Джунглі, з англійського переклала Софія Куликівна, стор. 32, вел. 16°.

Гуту: Лесик і коминяр, оповідання, образки Олени Кульчицької, стор. 32, вел. 16°.

Гуту: Добре серце, образки А. Манастирського, стор. 40, вел. 16°.

Марійка Підгірянка: В чужім пірю, сценічна картина на 3 дії зі співами і танцями, стор. 40, вел. 16°.

Софія Куликівна: Алі-баба і 40 розбійників (з казок 1001 ночі) стор. 24, вел. 16°.

Фільгелнес: За вітчину, два історичні оповідання, стор. 46, вел. 16°.

Я. Вільшенко: Чорнокнижник з Чорногори, з образками А. Манастирського, стор. 72, вел. 16°.

Слава Яремова: Жертвенні Огні, (нариси з часів світової війни) стор. 35, вел. 16°.

Марія Вериго: Волове Очко, з польського переклала Варвара Літинська, з ілюстраціями Олени Кульчицької, стор. 24, вел. 16°.

Марія ІШелінівна: За склянною стіною, стор. 32, вел. 16°. Накладом Михайла Таранька, Львів 1922.

Я. Вільшенко: Вифлеємська Зоря, український вертеп у 3 діях, з 2 інтермединями. Стор. 80, вел. 16°.

На Пресовий Фонд
„Українського Скитальця“

зложив:

Іван Рудницький, сорт. УГА, в Праві кч. 20 — і кличе на сю ціль: Вп. Дудникевича у Волові, Фл. Долинського в Ужгороді і Вп. Др. Комарівського Юліана — всіх з Ч. С. Р.

О П О В І С Т К И.

Хто мавби світлини з життя і вивольних боїв УГА. у Східній Галичині й на Великій Україні — зволить переслати редакції „Українського Скітальця“, які по використанню звернеться їх власникам. 2—10.

Хто вінавби що про мого мужа Миколу Гнідця із Шабельни (Рава Руська) який в останніх днях жовтня 1918 р. був у Чорткові при „Arbeitsabteilung Rgt. 34, Zug 1.“ — зволить повідомити мене на адресу: Анна Гнідець, Шабельна, Рава-Руська, Східна Галичина. — 2—2.

Хто вінавби що про Андрія Колодія, який служив при С. С., захорів на тиф у грудні 1919 р. у Винниці на Великій Україні й до сього часу нема про нього ніякої вістки — зволить повідомити Семена Колодія, Куте, п. Буськ, Східна Галичина. — 2—2.

Хто мавби портрет або знимку ген. УГА. Гембачєва, осібну чи в гурті — зволить переслати редакції „Українського Скітальця“, яку по використанню звернеться з подякою. — 1—3.

50 обравів Тараса Шевченка. Дереворит — оригінал, вел. 25×30 роботи арт. маляра Василя Касіяна у Празі. До набуття в автора Прага — Вищепеч, Malírska ul. 403 parter — за попереднім надісланням 60 4. к. Неввичайно гарна декорація як мешкань — так контор і канцелярій. 1—2,

Дирекція Публичної Бібліотеки „Українського Народного Дому“ у Вінніпегу, постановила скомплектувати бібліотеку, котра дотепер числиль 5.000 томів і являється найбільшою бібліотекою на американськім континенті й тому звертається отсю могою з пропозицією до всіх видавництв і видавців, щоб були такі шедрі і прислали свої видання на понизшу адресу. Тим самим прислужаться морально українському суспільству по сім боці океану. — „Дирекція Публичної Бібліотеки“. 582 Burrows Ave, Winnipeg Man., Canada.

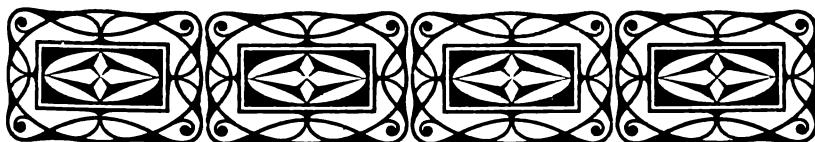

К О Н К У Р С.

Товариство „Український Народний Дім“ у Вінніпегу розвішує отсім конкурс на написанні драми або трагедії в українській історії. Усліві: 1. Штука має бути написана доброю українською мовою. 2. Не має бути довша як 4 або 5 дій. 3. Головні особи мусить бути історичні, не вифантазовані і подія має бути історична а сучасної боротьби за самостійність України. 4. Дух штуки має бути такий, щоб розбуджував і піддержував патріотизм, а не пригноблював глядачів. 5. Штука має бути на стільки легка, щоб надавалася і до аматорських вистав. 6. Штуки для конкурсу мусить бути надіслані „Українському Народному Дому“ не пізніше як до 30-го серпня 1923. 7. Нагорода за найліпшу штуку буде виносити 200 доларів. друга нагорода 150 доларів, третя 100 доларів. Нагороджені штуки передуть на власність „Українського Нар. Дому“ у Вінніпегу, Канада. 8. Комісія, яка буде судити штуки, буде зложеня з' уряду „Українського Народ. Дому“ і людей, актованих до сього управою. Писати її висилати на адресу:

Ukrainian Peoples Home, 529. Burrows Ave, Winnipeg Man., Canada.

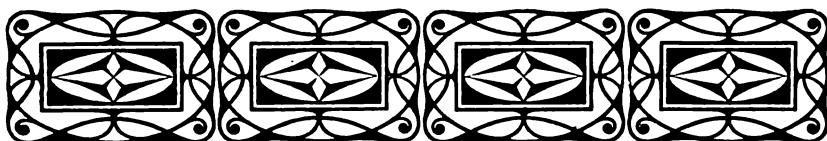

З останньої хвилі.

На надзвичайному васіданню польського сойму з 17. с. м., на якому маршалок цього сойму тріумфально подав до відома послам, що Східну Галичину „прилучено“ до Польщі й почав говорити про польських героїв, що ва се пролили свою кров, піднісся український посол з Волині Марко Луцкевич і заявив, що „прилученне“ Східної Галичини до Польщі — се нечуваний в історії акт насильства над українським народом, що український нарід ніколи не погодиться з сим насильством і крикнув: „Хай живе Українська Держава!“ Польські посли підняли страшний рев, а маршалок сойму виключив посла Луцкевича зі засідання. Коли ж Луцкевич не хотів вийти ві салі, прийшло до бійки між українськими й польськими послами. При звуках пісні: „Ми Гайдамаки“ покинули українські посли демонстративно салю засідань.

Честь і слава нашим братам з Волині!

КАСОВИЙ ЗВІТ „САМОПОМОЧИ”, допомогово-
що передбачається по межами Рідного Краю, за час від 1. до 31. січня 1923.

П Р И Х I Д		Р О В Х I Д		СУМА	
Кч.	с.	Кч.	с.	Кч.	с.
Складло в грудні 1922		3.564	42	3.564	42
1. Вп. проф. Др. Степ. Смаль-Стоцький в Празі, в тіл. №66-80 Кч.					
(по вимін 300 Долівків), зборами, коветами на Рідний Краї-					
дер” для Української Галицької Стрілецької У Назаріві, ЧСР.					
Українською Лігою Американських Горохан і Ветеранів в					
Но-Лонку, ЗІА.		23.00	—	23.00	—
2. Військова Канцелярія Диктатора ЗУНР, через Економічно-					
Адміністративну Комісію в таборі у ГА. Йосефів, ЧСР, за					
місяць грудень 1922 і січень 1923.		1.800	—	1.800	—
3. Вп. Карасіка, Павло Фронтім, Бразилія, через Вп. проф.					
Петра Карасіка, 125 долівок, по вимін		411	—	411	—
4. Вп. Василь Кухар, Павло Фронтім, Бразилія, через банк					
У Празі.		292	86	292	86
5. Ґробігніч віділ у ГА. в Ліпнику, ЧСР, через команду га-					
бона в Йосефові,		50	—	50	—
6. По виміні гривні зложено на адміністрацію					
7. Зворот висланых допомог					
		109	—	109	—
		29.317	28	29.317	28
I. Допомоги для хорих старшин і стрільців в лічницях,					
1. Лічниця Штернбергів:					
1. Малая Болеслава				Кч. 1.116—	
2. Івано-Франківськ				816—	
3. Івано-Франківськ				560—	
4. Львів				532—	
5. Львів				476—	
6. Прага				392—	
7. Часлава				336—	
8. Тернопіль				250—	
9. Берно				195—	
10. Підгоринці				168—	
11. Мільвиці, Пізаніо, Ружомберок, Краль, Барн, Кран, Градець, Оломоуці, Мукачі і Плеск				754.—	
II. Допомоги для інтернованих старшин і стрільців					
в таборах:					
А. Чехословаччина:					
1. Старшини				Табор УГА. у Йосефові:	
2. Стрілецько				Кч. 1.515—	
					10.584-28
Б. Польща:					
Табор УГА. у Тухолі:					
Старшини і стрілецько				500—	
В. Румунія.					
Старшини і стрілецько				Табор УГА. в Фогараши:	
III. Второг розміри на виплату допомог в грудень 1922				536—	
IV. Владиславом ав зложено до виміні гривні і карбованці					
V. Адміністрація				13.135	28
				7.000	—
				1.330	—
				7.05	10
				1.470	90
				23.317	28

Йозефів, дня 31. січня 1923. р.

Крушельницький Корнило В. р.,
голова.

старшина.

За УПРАВУ „САМОПОМОЧИ“:

Байгер Іван В. р.,

Груба Михайло В. р.,
пісар.

Рахунки її діловодство „Самопомочи“ провірено за місяць січень 1923, та найменою її прошенню гостодарку відповідно з місячним часовим заміщенням.
Про се повідомляється Вп. Жертовадців, а про стан допомогою акції — автентична Військовій Канцелярії Диктатора ЗУНР. У Відм.

Йозефів, дня 10. лютого 1923. р. ЕКОНОМІЧНО-АДМІНІСТРАТИВНА КОМІСІЯ:

Онуляк, вр. пор. УГА. представитель.

Адреса: „Самопоміч“ Український Військовий Табор у Йозефові. „Samopomich“. Ukrainian Military Camp in Josefov. C. S. R. Europe.

Передплачуйте й читайте одинокий гумористичний двотижневик

, Б У Д Я К“

Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, вул. Гавснера ч. 5/ІІ.

„Молода Україна“

ілюстрований журнал для української молоді
в додатком для дітей п. з. „Світ Дитини“

виходить у Львові 1. і 15. кожного місяця.

Передплату в заграниці приймається у валюті даного краю і мусить
бути зложена на цілий рік з гори при замовлюванні.

Для Америки й Канади 1 долар на рік. Для Чехо-Словаччини 50 кор. ч., для Румунії 100 левів.

Замовлення слати на адресу:

Ukrainian Publikations for Children

≡ „Swit Dytyny“ ≡

Lemberg, Zimorowicza str. 3. East Galicia. — Europe.

Січова Організація Українців у Зединених Державах Америки
видає свій орган

„СІЧОВІ ВІСТИ“

два рази в місяць.

Передплата виносить на рік 2 долари, на піврік 1·75.

В „Січових Вістях“ можна прочитати про цілий січовий
рух у Зединених Державах Америки.

Видавничим комітетом є Екзекутива Січової Організації —
а менажером і поки-що редактором

СТЕПАН МУСІЙЧУК.

Адреса така:

Sichowi Wisty

2152. W. Chicago ave. Chicago Ill. U. S. A.

Передплачуйте й читайте одинокий радикальний часопис

„Громадський Голос“

Орган Української Радикальної Партиї. Виходить в кожду суботу.

Передплата в краю 3600 м. п. За границею 50 амер. центів,
15 чеських корон, 20.000 австр. корон на чвертьрік.

Адреса Редакції: Львів, Руська ч. 3. Др. Ілля Салагуб.

Адреса Адміністрації: Львів, Фридрихів 12. Др. Іван Волошин.

ВИДАВНИЦТВО

„БИСТРИЦЯ“

СТАНІСЛАВІВ

видаваткі неперіодичні бібліотеки:

„ДІТОЧІ ЧИТАНКИ“

„БІБЛІОТЕКА для УКРАЇН-
СЬКОЇ МОЛОДІЖІ“

„ЛІТЕРАТУРНА БІБЛІОТЕКА“

„НАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА“.

Власна друкарня, книгарня і пе-
реплетня.

Склад видавництв у всіх україн-
ських книгарнях в Галичині.

Головні склади:

Станіславів, вул. Липова, ч. 1.
Коломия, вул. Міцкевича, ч. 8.

Адреса: В-во „Бистриця“, Стані-
славів, вул. Липова ч. 76. Сх. Гал.

„ЖАЛО“

сатирично-гумористичний
часопис

виходить у Львові два рази на
місяць, 1. і 15.

Передплата виносить 2000 м. п.
чвертьрічно. — В Чехословаччині
20 ч. корон піврічно. — В Америці
й Канаді 1 долар річно.

Передплату посылати на адресу:
**Порфір Буняк, у Львові,
вулиця Скшинського ч. 71.**

*Portfir Buniak, Lwiw—Lemberg
East Galizia, Skrzynskoho 71.*

Передплату з Чехословаччини
можна посылати до Почтової
Каси Оштадності в Празі на
чекове кonto ч. 79.685, з Аме-
рики й Канади та з інших країв
в реджістрованих (рекомендова-
них) листах у тамошній валюті.

Від 1. лютого 1923 почав виходити в Ужгороді на Ч. С. Р.
безпартійний український днівник

„РУСИН“

часопис, посвячений культурним,
економічним і політичним справам
прикарпатських Русинів.

Передплата: В Чехословаччині 15 кч., на чужині 30 кч. місячно.

Адреса Редакції і Адміністрації:

Русин, Ужгород, вул. Рошковича, Ч. С. Р.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я:

За цілу сторінку в Австрії 300.000, $\frac{1}{2}$ 150.000, $\frac{1}{4}$ 75.000, $\frac{1}{8}$ 40.000, $\frac{1}{16}$ 20.000 К.

За цілу сторінку в Чехословаччині 300, $\frac{1}{2}$ 150, $\frac{1}{4}$ 75, $\frac{1}{8}$ 40, $\frac{1}{16}$ 20 Кч.

В редакційнім тексті потрійно.

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА

Український Скиталець

вийшли в друку,

I. Книжки:

1. Проф. Др. Станислав Дністрянський: „Нова Держава“.

2. Проф. Др. Степан Рудницький: „До основ українського націоналізму“.

II. Картки:

1. Степан Федак, четар УГА., 2. Петро Шеремета, четар УГА., 3. Степан Мельничук, четар УГА., 4. Памятник помершим Українським Галицьким Стрільцям у Нім. Яблоннім, 5. Василь Крупа, ученик VII. кл. реальн., 6. На вічну пам'ять, розстріляним польською окупаційною владою у Львові, українським ученикам, Василеві Крупі й Романові Луцькові.

Книгарні й поодинокі наші відпрадавці можуть уже замовляти нові видання в Адміністрації „Українського Скитальця“ у Відні, а в Чехословаччині у „Самопомочі“ в Йозефові.

В нашій Адміністрації можна ще набути всі числа

Українського Скитальця

за 1922 рік.

Ціна річника враз із поштовою пересилкою

- - - - - ВИНОСИТЬ: - - - - -

в Австрії 40.000 К., Чехословаччині 50 Кч.,

Югославії 60 Дин., Німеччині 5000 М.,

Краях Латинської Унії 8 фр., Зед. Держ.

Америки 2 Дол., Канаді 3 Дол., Бразилії 6 Мр.

Висилається лише за попереднім надісланням готівки.

Читайте й передплачуйте одинокий богато ілюстрований двотижневик, часопис найбільше поширений між українською еміграцією в Європі й Америці:

Український Скиталець

Орган військової еміграції земель З. У. Н. Р.

Виходить 1. і 15. кожного місяця.

З нього довідетеся, з яким геройством і самовідреченням боролася

Українська Галицька Армія

за державну самостійність свого Народу та побачите унагляднені в численних ілюстраціях усі Ії визвольні змагання! Читайте самі і своїх дітей учіть пізнавати гордість і непобідимість свого Народу!

А Д Р Е С А :

„Ukraininskyj Skytalec“

Wien XVIII., Ferrogasse 31. Austria, Europe.

1-24.

Вже вийшов з друку

❖ К а л е н д а р и к ❖ Українського Скитальця на 1923 рік.

Ціна одного примірника:

В Австро-Угорії 2000 — К., Чехословаччині 1—Кч., Німеччині 150 — М., Іл. Держ. Агенції та Канаді 0·25 дол., Бразилії 0·20 Мр.

1-2.